

ME

SODANKYLÄ

SODANKYLÄN KUNNAN JULKAISUJA 2021

SODANKYLÄN KUNNAN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2021-2023

Hyväksytty sivistysltk 17.5.2021 § 67
Hyväksytty perusturvaltk 25.5.2021 § 68
Hyväksytty kh 7.6.2021 § 268
Hyväksytty kv 17.6.2021 § 62

SISÄLLYSLUETTELO

1 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TAUSTA	3
2 TIETOA LASTEN JA NUORTEN KASVUOLOISTA JA HYVINVOINNIN TILASTA	4
2.1 YLEISTÄ INDIKAATTOREISTA	4
2.2 VÄESTÖNKEHITYS	4
2.3 POIKKEUSOLOT LASTEN JA NUORTEN PALVELUIDEN NÄKÖKULMASTA	4
2.4 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI SIVISTYSPALVELUISSA	5
2.4.1 VARHAISKASVATUS	5
2.4.2 ESI- JA PERUSOPETUS	5
2.4.3 TOISEN ASTEEN OPETUS	8
2.4.4 OPPILASHUOLTO JA KOULUNKÄYNNIN TUKI	8
2.4.5 VAPAA-AJAN PALVELUT	9
2.5 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI PERUSTURVASSA	11
2.5.1. ALLE KOULUIKÄISTEN HYVINVOINTI NEUVOLAPALVELUISSA	11
2.5.2. TYÖLLISYYS, TOIMEENTULO	11
2.5.3. KASVATUS- JA PERHENEUVONTA	12
2.5.4. LASTENSUOJELUN, PERHESOSIAALITYÖN, PERHETYÖN JA LAPSIPERHEIDEN KOTIPALVELUN TOTEUTUMINEN	12
2.5.5. VAMMAISET LAPSET	13
2.5.6. LASTENSUOJELUN JA PERHESOSIAALITYÖN VOIMAVARAT JA KEHITTÄMISTYÖ	13
2.5.7. PERHEOIKEUDELLISTEN PALVELUIDEN TOTEUTUMINEN	14
2.5.8. NUORET MIELENTERVEYSPALVELUIDEN ASIAKKAINA	14
2.5.9. SOSIAALIPÄIVYSTYKSEN TOTEUTUMINEN	15
3 LASTEN JA NUORTEN PALVELUJÄRJESTELMÄ SODANKYLÄSSÄ	15
3.1 SIVISTYSPALVELUT	15
3.2 PERHEKESKUKSEN PALVELUT - SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUIDEN INTEGRAATIOTA	17
3.3 TYÖLLISYYDEN KUNTAKOKEILU (ALLE 29-VUOTIAAT)	23
3.4 USKONNOLLISET YHTEISÖT JA JÄRJESTÖTOIMINTA	23
4 KEHITTÄMISTARPEET JA TAVOITTEET SUUNNITELMAKAUDELLE	26
4.1. LASTEN, NUORTEN JA LAPSIPERHEIDEN OSALLISTAMINEN	26
4.2 KEHITTÄMISTARPEET JA TAVOITTEET	26
5 ARVIOINTI JA SEURANTA	27

1 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TAUSTA

Sodankylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tarkoituksena on linjata lasten ja nuorten hyvinvoinnin suunta vuosille 2021-2023. Tämän suunnitelman asettelussa katse on suunnattu tulevaisuuteen ja ohjelman tueksi on kehitetty seurattavia tavoitteita, joita seuraavien vuosien aikana pitää toteuttaa, jotta sodankyläläisten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi on turvattu entistä tehokkaammin.

Lastensuojelulain (417/2007) 12 §:n mukaan kunnan on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi suunnitelma, joka hyväksytään kunnanvaltuustossa. Suunnitelma on otettava huomioon kunnan talousarviota ja –suunnitelmaa laadittaessa. Tämä hyvinvointisuunnitelma koostuu tärkeimpien lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia kuvaavista indikaattoreista, nykyisen palvelujärjestelmän kuvaamisesta, hyvinvoinnin uhkakuvista sekä strategisista tavoitteista ja toimenpiteiden sekä hyvinvoinnin seuraamisen arvioinnista tulevaisuudessa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tarkoituksena on antaa kuntapäätäjille ja työntekijöille nykytilannetta vastaava kokonaiskäsitys lasten ja nuorten kasvuoloista ja käytössä olevista ja tarvittavista voimavaroista. Suunnitelma on laadittu prosessina yhteistyössä eri hallinto- ja ammattikuntien kanssa. Aiemmista suunnitelmista poiketen myös poikkeusolojen vaikutus on huomioitu tässä suunnitelmassa kirjoittamalla koronaepidemian vaikutukset lasten ja nuorten palveluissa omana alalukunaan.

Lisäksi suunnitelmaa varten on kuultu lapsia, nuoria, lapsiperheitä ja kentän toimijoita. Oman kannanottonsa suunnitelmaan on antanut myös nuorisovaltuusto.

Tilastotietoa on käsitelty tässä suunnitelmassa hyödyntämällä saatavilla olevia vuosien 2018-2020 tilastoja kirjoittamalla ne osaksi tekstiä. Tilastot päivittyvät vuosittain ja niitä on tarkoitus tuoda tulevan toimintakauden aikana näkyvämmiin esille kuntalaisille, toimialoille ja päättäjille.

Tässä suunnitelmassa lapsilla ja nuorilla tarkoitetaan kaikkia alle 29-vuotiaita kuntalaisia. Suunnitelmaa on työstänyt monialainen työryhmä, joka on koostunut Sodankylän kunnan sivistyspalveluiden ja perusturvan työntekijöistä, sekä sivistyslautakunnan, perusturvalautakunnan ja kunnanhallituksen nimeämistä luottamushenkilöistä.

Työryhmä kokoontui yhteensä seitsemän kertaa, lisäksi järjestettiin yhteinen lautakuntaseminaari sivistyslautakunnan ja perusturvalautakunnan kanssa 12.11.2020. Kaikki kokoontumiset järjestettiin etänä. Tämä suunnitelma perustuu työryhmässä käytyihin keskusteluihin, lautakuntaseminaarissa esiin nousseihin asioihin sekä työryhmän käyttämiin tausta-aineistoihin. Lopullinen versio on ollut ohjausryhmän kommentoitavana ohjausryhmän Teams-alustalla.

2 TIETOA LASTEN JA NUORTEN KASVUOLOISTA JA HYVINVOINNIN TILASTA

2.1 Yleistä indikaattoreista

Tässä luvussa indikaattoreilla halutaan erityisesti kuvata sodankyläläisiin lapsiin, nuoriin ja perheisiin vaikuttavia muuttujia ja heidän elämäänsä tällä hetkellä kuvaavia mittareita, jotta pystytään muodostamaan käsitys hyvinvoinnin tilasta Sodankylässä. Tähän lukuun kirjatut tiedot antavat kuvan hyvinvoinnin nykytilanteesta ajankohtaisimmin tiedoin, pääasiassa vuosilta 2018, 2019 ja 2020.

Yleisen hyvinvointitilanteen ymmärtäminen on välttämättömyys, kun halutaan suunnitella toimintatapoja ja muodostaa erilaisia skenaarioita hyvinvoinnin turvaamiseen vaikuttavista tarpeista. Indikaattoreiden kuvaaminen on myös tärkeä osa hyvinvoinnin seurantaa ja arviointia, koska niiden avulla pystytään osoittamaan tavoitteiden toteutumista.

Tässä osassa hyvinvointisuunnitelmaa tarkastellaan keskeisimpiä hyvinvointia kuvaavia indikaattoreita lasten ja nuorten kasvuoloista ja hyvinvoinnin tilasta Sodankylässä.

2.2 Väestönkehitys

Sodankylän väkiluku oli vuoden 2019 lopulla 8303 asukasta. Suunta on ollut laskeva viime vuosien aikana. Tilastokeskuksen vuoden 2019 tiedon lapsiperheiden jäseninä on yhteensä 2273 sodankyläläistä asukasta. Vuonna 2019 Sodankylässä syntyi 61 lasta, vuonna 2020 syntyi 47 lasta. Syntyneiden lasten lukumäärä vaihtelee vuosittain.

2.3 Poikkeusolot lasten ja nuorten palveluiden näkökulmasta

Sivistyspalveluissa reagoitiin koronan vaikutuksiin valtakunnallisen epidemian alkuvaiheessa maaliskuussa 2020 tehokkaasti. Etäyhteydet otettiin laajasti käyttöön kaikilla sivistyspalveluiden vastuualueilla, joissa etäpalveluiden järjestäminen oli mahdollista. Vapaa-ajan vastuualue siirtyi nuorisopalveluiden ja liikuntapalveluiden osalta etäyhteyksien piiriin, mm. nuorisopalvelut tavoittivat nuoria eri sosiaalisen median kanavien välityksellä. Etsivä nuorisotyö tuotti palveluja asiakkailleen yksilöllisesti turvavälein myös poikkeusolojen aikana, sen lisäksi heillä oli discord-sovellus käytössä. Lisäksi etsivässä työssä kehitettiin uusia menetelmiä poikkeusoloihin mm. valmistelemalla uutta nuorisotyön digitaalista kehittämishanketta.

Koulutuksen vastuualueella otettiin etäopetus käyttöön nopeasti muutaman päivän sisällä ja opetusta annettiin etäyhteyksien turvin lähes kahden kuukauden ajan. Lähiopetusta oli tarjolla niille oppilaille, joille se oli tuen tarpeen näkökulmasta välttämätöntä tai joiden huoltajat olivat töissä nk. kriittisillä aloilla. Kirjastopalvelut keskeytyivät ja kulttuuripalveluita ei ollut tarjolla maaliskuun puolesta välistä toukokuun puoleen väliin valtakunnallista

koronatilanteesta johtuvien rajoitteiden vuoksi. Sivistyspalveluiden opiskeluhoitolpalvelut olivat tarjolla etänä, mutta kouluterveydenhuollon toimijat siirrettiin keväällä toisiin tehtäviin.

Lokakuun lopussa 2020 koronan tullessa konkreettiseksi osaksi kuntalaisten arkea myös Sodankylässä, siirryttiin poikkeusolojen johtoryhmän tuella rajoittamistoimenpiteisiin, jotka vaikuttivat useisiin kunnan toimintoihin. Etäopetukseen siirryttiin kevään kokemusten siivittämänä nopeasti kolmen viikon ajaksi, liikuntaryhmien toiminta keskeytyi, kunnan liikuntapaikat suljettiin ja kulttuuritapahtumat peruttiin. Kirjastopalvelut jatkuivat normaalisti. Liikunnanohjaukset siirtyivät osittain etäohjauksiin. Lähiopetusta tarjottiin edelleen sitä tarvitseville ja myös iltapäiväkerhotoimintaa oli tarjolla. Opiskeluhoitolpalvelut olivat tarjolla laaja-alaisesti, nyt myös kouluterveydenhuollon palveluiden osalta.

Koronaepidemian vaikutukset olivat merkittävät terveydenhoitajien työhön maaliskuusta 2020 lähtien. Terveysneuvonnasta siirrettiin neljä terveydenhoitajaa omista tehtävistä kokonaan infektiovastaanotolle ja kuntoutusosastolle ennen kuin Sodankylässä oli vielä yhtään todettua tartuntaa. Työskentely jatkui muissa tehtävissä toukokuun puoleen väliin asti. Terveysneuvolasta kaksi oli kouluterveydenhuollosta, yksi lastenneuvolasta ja yksi äitiysneuvolasta.

Äitiysneuvolan toiminta säilytettiin koronaepidemian ajan, siihen työntekijä siirrettiin seksuaaliterveysneuvolasta, jonka toimintaa supistettiin huomattavasti. Lastenneuvolassa tarkastukset toteutettiin 0-11/2 -vuotiaille, 2-6 -vuotiaiden tarkastukset jätettiin toteuttamatta, heidät kutsuttiin neuvolaan epidemiatilanteen rauhoittuttua, jonka toteuttamisesta vastasi osastonhoitaja. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon jäi yksi terveydenhoitaja vastaamaan koululaisten ja opiskelijoiden tarpeisiin. Kesän aikana saatiin lähes kaikki laajat terveystarkastukset tehtyä, luokkakokouksia määräraikaistarkastuksia jäi tekemättä. Kevään epidemian jälkeen pikkukoululaiset ovat ilmaisseet huolen tukehtumisen pelkona tai vanhemman ikävänä. Sekä peruskoulun että ammatillisen koulun opiskelijoilla on ollut haasteita arjen hallinnassa etäkoulun aikana. Joillakin opinnot eivät ole edenneet, kun ei ole strukturoitua koulupäivää. Vuorokausi-rytmit ovat myös kärsineet etäkoulun vuoksi. Moni kertoo väsymyksestä, vaikka oman arvion mukaan nukkuvat hyvin.

Neuvolan kaksi perhetyöntekijää siirtyivät etätöihin maaliskuussa. Perheisiin he olivat yhteydessä Virtun tai Teamsin kautta, myös etäryhmätöimintää järjestettiin. Huhtikuun lopussa tehtiin kotikäyntejä sosiaalityöntekijän kanssa perheisiin, jossa oli isomman tuen tarvetta. Perhetyöntekijät osallistuivat myös ruuankuljetuksiin.

Syksyn koronaepidemian aikana tehtäväsiirtoja ei tehty terveysneuvonnassa. Neuvolan perhetyöstä toinen

työntekijä sanoutui irti ja täyttölupaa toimelle ei annettu, joten matalan kynnyksen palvelua jouduimme supistamaan tästä syystä.

Perusturvatoimessa koronan vaikutukset ovat näkyvät epidemian käynnistyttyä osittain välittömästi ja osittain viiveellä. Heti epidemian alettua keväällä 2020 huomattiin, että perheet tarvitsevat monen tasoista tukea. Koulujen ollessa kiinni, perheille toimitettiin noin 100 ruoka-annosta perhetyön koordinoimana. Tuella varmistettiin erityistä tukea tarvitseville perheille lämmin ateria kerran päivässä. Perhekeskuksen sosiaalipalveluissa siirryttiin etäpalveluihin noin 3,5 kuukaudeksi (3-7/2020). Perheet saivat etäpalveluita: etäperhetyötä, -sosiaalityötä, -kasvatus- ja perheneuvontaa ja -puheterapiaa. Erityistä huolta kannettiin huono-osaisista perheistä, joista osalle hankittiin kannettavat tietokoneet ja kustannettiin etäyhteydet. Koronaviruksen seurauksena, kuntalaisten ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen tarve on kasvanut ja niihin esitetään aiempaa suurempaa resurssia talousarviossa 2021.

Koronavirus on edesauttanut digitaalisten palveluiden käyttöönottoa sekä työntekijöillä että asiakkaila. Perhekeskuksen palveluita haetaan myös sähköisesti *Hae apua* -napin kautta (24/7) ja palveluohjauksen chatissa. Lastensuojelu ja mielenterveys- ja päihdepalvelut ovat ottaneet käyttöön Previct -terveyspalvelualustan; apuvälineen jolla asiakkaan päihteiden käyttöä ja niistä irrottautumista voidaan seurata.

Kevään 2020 aikana lastensuojeluilmoitusten määrässä ei tapahtunut muutoksia. Koulujen käynnistyttyä syksyllä 2020 lastensuojeluilmoitusten määrä kasvoi. Lastensuojeluilmoitusten kokonaismäärä jäi kuitenkin alle edellisvuoden määrän. Haastavien lastensuojelutilanteiden määrän on koettu kasvaneen: yhä useammassa tilanteessa on koettu, että tueksi tarvitaan monialaista yhteistyötä eri

viranomaisten välillä. Perheiden tilanteet ovat monimutkaistuneet. Talousarviossa 2021 on varauduttu loppuvuoden 2020 aikana havaittuun lisääntyneeseen lastensuojelun sijaishuollon tarpeisiin. Lasten ja nuorten sijoitukset perhe- ja laitoshoidon ovat lisääntyneet. Sodankylän kokoisella paikkakunnalla vaihtelut ovat kuitenkin sen verran pieniä, että suoria johtopäätöksiä koronaviruksen vaikutuksesta asiaan on vaikea vetää.

2.4 Lasten ja nuorten hyvinvointi sivistyspalveluissa

2.4.1 Varhaiskasvatus

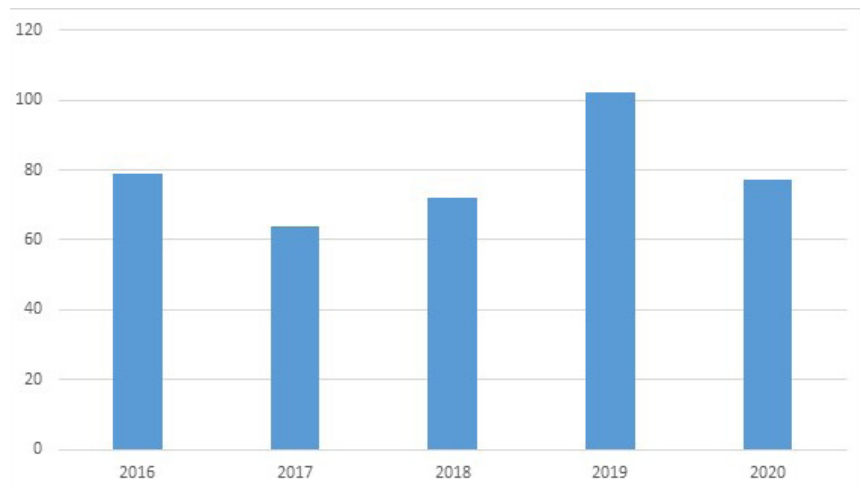
Varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä on viimeisen kahden vuoden aikana ollut laskusuuntainen, joka selittyy ikäluokkien pienentymisenä. Vuonna 2019 lapsia oli varhaiskasvatuksessa (esiopetus mukaan lukien) 354 lasta, kun taas vuonna 2018 määrä oli vielä 378. Perhepäivähoidossa olevien lasten määrä vuonna 2016 oli 79 ja vuonna 2017 lapsia oli 64, vuonna 2018 123, vuonna 2019 102 ja vuonna 2020 77.

Vuorohoitopaikkojen tarve on vaihdellut viime vuosien aikana jonkin verran, ollen vuonna 2019 62 (2018:53). Samanlaista vaihtelua on ollut perhepäivähoidossa olevien lasten kohdalla, kun vuonna 2019 lapsia oli perhepäivähoidossa 76 (2018:66). Keväällä 2020 varhaiskasvatuksessa olleiden määrä pieneni johtuen koronaepidemian suosituksista.

2.4.2 Esi- ja perusopetus

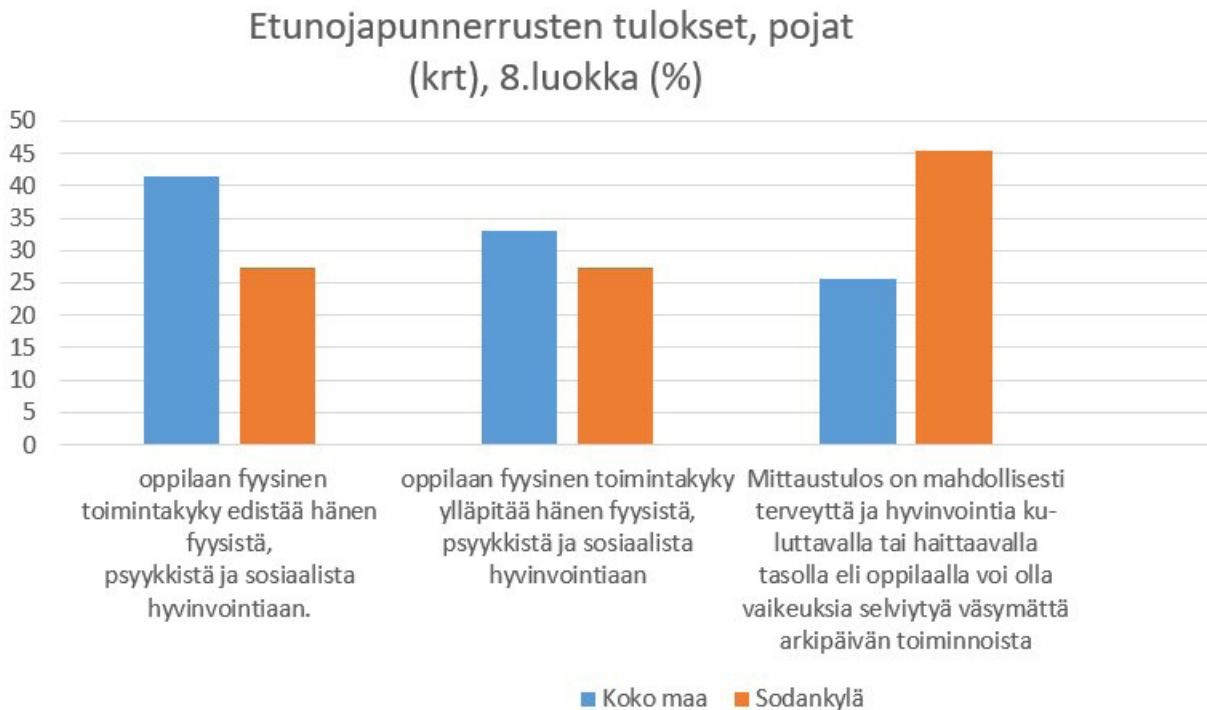
Vuoden 2019 THL:n kouluterveyskyselyn mukaan sodankyläläiset 4. ja 5.luokkalaiset liikkuvat enemmän kuin vastaava ikäluokka Lapissa ja koko maassa keskimäärin. Ko. ikäluokan lasten kohdalla on kuitenkin havaittavissa valtakunnallisesti tarkasteltuna lisääntynyt koulustressi, joka näkyy oppilaiden keskuudessa väsymyksenä. Koulukiusaamista on Sodankylässä vähemmän kuin keskimäärin Lapissa tai koko maassa.

Perhepäivähoidossa olevat lapset

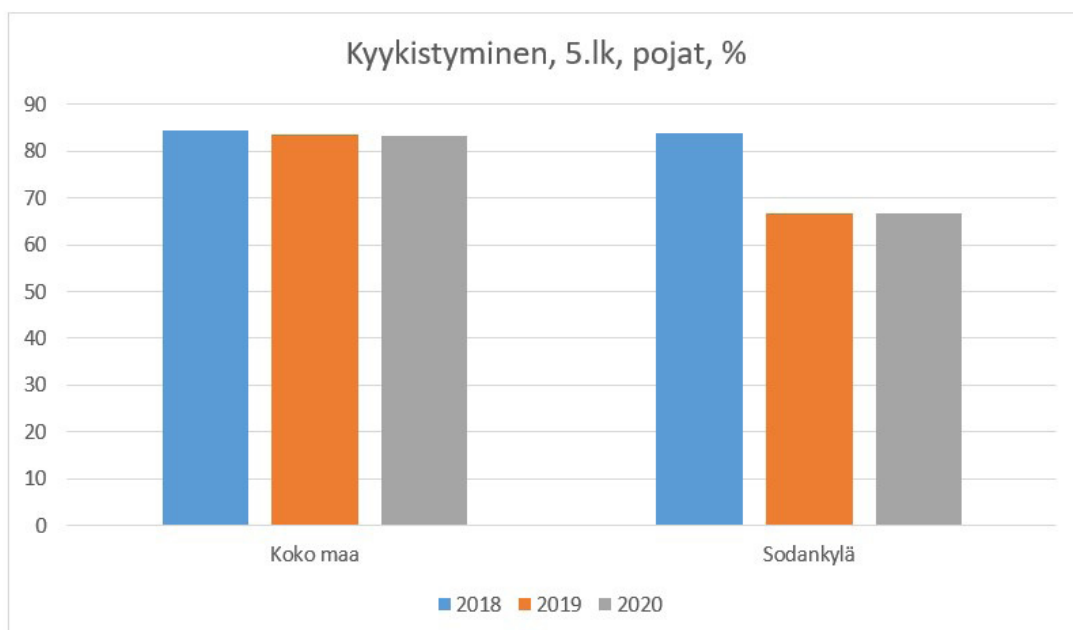

Fyysisen toimintakyvyn valtakunnalliset Move!-mittaukset toteutettiin 5.- ja 8.-luokkalaisille osana peruskoulun liikunnanopetusta. Mittaukset koostuvat kuudesta osiosta, jotka mittaavat kestävyyttä, nopeutta, voimaa, liikkuvuutta ja motorisia perustaitoja sekä havaintomotorisia taitoja. Sodankylän tulokset ovat pääosin mediaanituloksia heikompia. Alla olevissa tilastoissa on tulokset poikien punnerruksista (8.lk) ja kehon liikkuvuudesta kyykistymisen osalta (5.lk)

Etunojapunnerrusten tulokset, pojat
krt., 8. luokka (%)

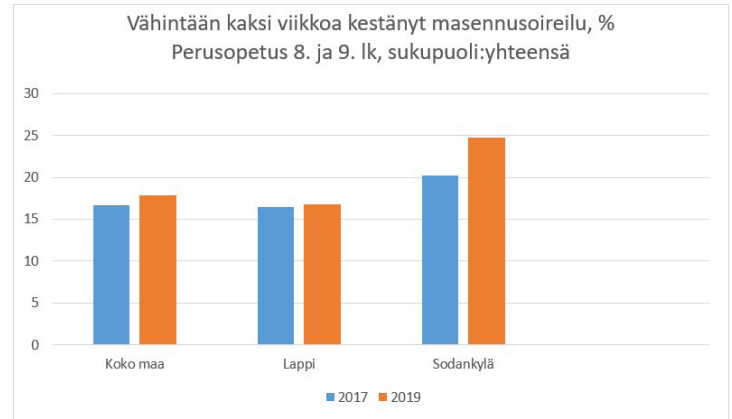
Kyykistyminen, 5. lk, pojat %

Vähintään 2 viikkoa kestänyt masennusoireilu % Perusopetus 8. ja 9. lk

Yhä edelleen huolestuttavimmat tulokset kouluterveyskyselyssä ovat 8.-9.luokkalaisten tyttöjen kohdalla. Huolta nostaa edelleen mielialaan liittyvät asiat, sillä 54 % tytöistä on ollut huolissaan mielialastaan viimeisen 12 kuukauden aikana. Luku oli selvästi korkeampi, kuin Lapissa (45,1 %) tai muualla Suomessa keskimäärin (44,9 %). Poikien vastaava luku oli 20 %. Kuten alla oleva tilasto myös osoittaa, on 8.-9.luokkalaisten pitkään jatkunut masennusoireilu Sodankylässä tilastojen valossa selvästi Lappia ja koko maata verrattuna yleisempää ja myös paikalliset tilastot esim. oppilashuollon osalta tukevat tätä tilastoa.

54 % 8.-9.luokkalaisista tytöistä on ollut huolissaan mielialastaan viimeisen 12 kuukauden aikana (THL/KTK 2019)

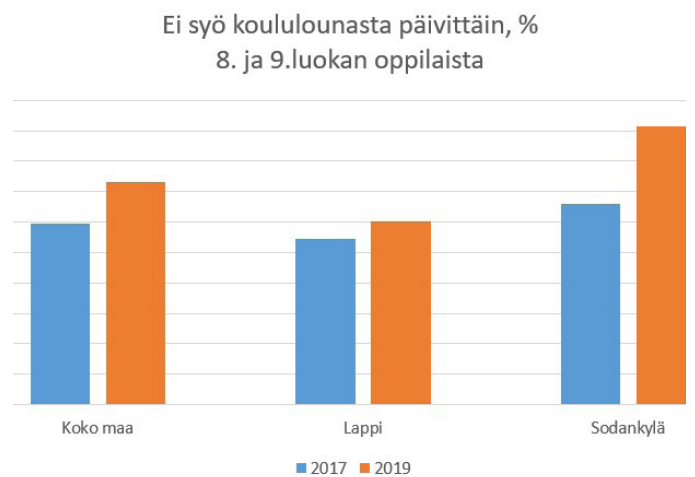

Kouluhuvinvointiin ja oppimisvireyteen vaikuttaa suuresti myös unen määrä. Sodankylässä alle 8 tuntia nukkuvien 8. ja 9.luokkalaisten määrä on suuri, sillä melkein joka kolmas nukkuu arkisin alle 8 tuntia vuorokaudessa (30,6 %), tilanne on valtakunnallisesti samaa linjaa noudattava.

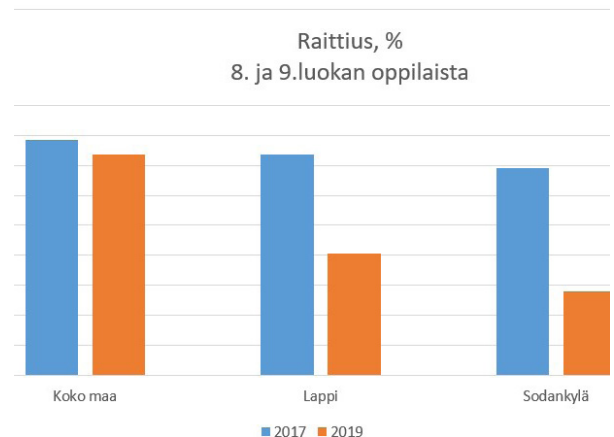
Tuloksista käy myös ilmi, että yläkouluikäisten ruokailutottumukset ovat koko maahan ja Lappiin verrattuna selkeästi huonommat, sillä 46 % ei syö aamupalaa joka aamu ja 46 % 8.-9.luokkalaisista ei syö koululounasta päivittäin. Huonot ruokailutottumukset heijastelevat ylipainosten nuorten korkeaan määrään (26,1 %), joka on korkeampi kuin koko maahan verrattuna (16,9 %). Tuloksia on käsitelty koulujen hyvinvointiryhmissä ja huolta on viety eteenpäin ruokapalvelukeskuksen henkilöstölle.

Raittiiden nuorten määrä on valtakunnallisesti laskenut edellisestä mittausvuodesta 2017 ja sama trendi näkyy myös Sodankylässä. Yläkoululaisten kohdalla raittiiden määrä on vähäisempi koko maahan ja Lappiin verrattuna, mutta edelleenkin siis raittiiden nuorten määrä voidaan sanoa noudattavan positiivista suuntaa, sillä valtakunnallisesti raittiiden osuus peruskoulun yhdeksäsluokkalaisista on lisääntynyt noin 10 prosentista 31 prosenttiin vuosina 1995–2019.

Ei syö koululounasta päivittäin % 8. ja 9. lk oppilaista

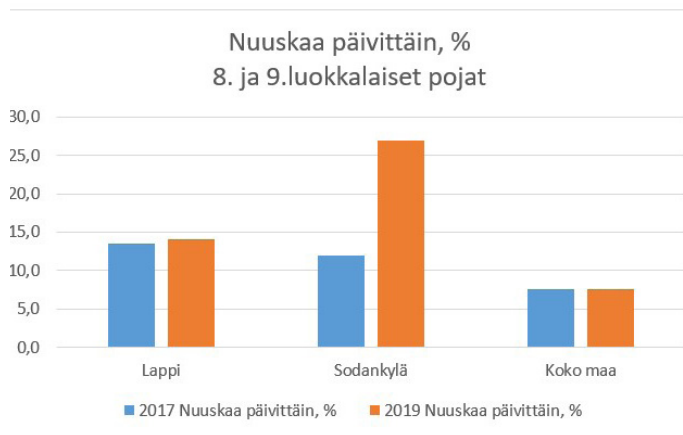

Raittius, % 8. ja 9.luokan oppilaista

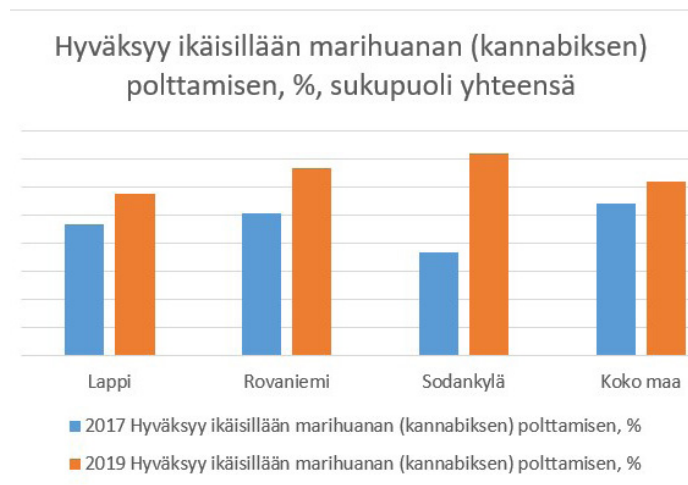

Negatiivisena huomiona on yleinen asenteellisuus nuuskaa ja kannabista kohtaan, sillä 41,8 % hyväksyi ikäisillään nuuskan käytön ja 26,9 % sodankyläläisistä 8.-9.luokkalaisista pojista käyttää nuuskaa päivittäin. Ikäisillään kannabiksen käytön hyväksyi 8.-9-luokkalaisista 14,4 %, kun taas lukiolaisten kohdalla 16 % ja ammattikoululaisten kohdalla kannabiksen käytön hyväksyi niin ikään 12 % ammattikoululaisista. Luvut ovat yläkoululaisten kohdalla korkeammat kuin muualla Lapissa tai koko maassa, kun taas toisen asteen opiskelijoiden suhtautuminen kannabiksen käytön hyväksymiseen ovat koko maata jyrkemmät.

Nuuskaa päivittäin, %
8. ja 9.luokkalaiset pojat

Hyväksyy ikäisillään marihuanan (kannabiksen) polttamisen, %, sukupuoli yhteensä

2.4.3 Toisen asteen opetus

Lukiolaisten kohdalla 47,9 % vastaajista koki olleensa huolissaan mielialastaan viimeisen 12 kuukauden aikana. Luku oli selvästi korkeampi kuin muualla Lapissa (40,9 %) tai koko maahan (38,8 %) verrattuna. Ammattikoululaisten kohdalla vastaava luku oli 13,8 %.

Ruokailutottumuksissa sekä lukiolaisilla että ammattikoululaisilla on parantamisen varaa, sillä lukiolaisista 42,9 % ja ammattikoululaisista 67,1 % vastaajista ei syö aamupalaa joka päivä. Huomattavaa tässä on se, että Redulla on ollut ilmainen aamupala tarjolla opiskelijoille vuoden 2019 tammikuusta alkaen.

Toisella asteella opiskelevien unen määrä oli myös vähäinen, sillä alle 8 tuntia nukkuu lukiolaisista 44,9 %, joka on selvästi enemmän kuin muualla Suomessa tai Lapissa keskimäärin. Ammattikoululaisista 34,8 % nukkui alle 8 tuntia, mutta Lappiin (47,8 %) ja koko maahan (52,2%) verrattuna tilanne oli hyvä.

Päihteiden käytön osalta nuuskan käyttö ei näy ongelmana lukiossa, mutta sen sijaan ammattikoulussa tilanne on haasteellisempi, jossa 24,3 % vastaajista käyttää nuuskaa päivittäin.

Toisen asteen opiskelijoiden osalta myös raittiiden opiskelijoiden määrä oli korkea, sillä lukiolaista 42,9 % ei käytä alkoholia laisinkaan ja ammattikoululaisista 32,8 %. Luvut olivat selvästi matalampia verrattuna koko maahan tai Lappiin.

67 % ammattikoululaisista ei syö
aamupalaa joka päivä

2.4.4 Oppilashuolto ja koulunkäynnin tuki

Oppilashuollon palvelut ovat yksilö- ja yhteisökohtaista työtä. Yksittäisen oppilaan tai ryhmän asiassa monialaisia asiantuntijaryhmiä kutsuttiin koolle lukuvuoden 2019-2020 aikana yhteensä 59 kertaa. Yksittäisen oppilaan kohdalla on usein tarpeen säännöllinen työskentely, jolloin monialainen asiantuntija ryhmä kokoontuu keskimäärin noin kerran kuussa seuraamaan oppilaan tilanteen edistymistä.

Yksilökohtaista työtä tekevät kuraattorit, psykologi ja kouluterveydenhoitajat. Kouluterveydenhoitajien työn kohteena ovat kaikki oppilaat 1.luokasta toiselle asteelle. Lisäksi kouluterveydenhoitajat toteuttavat vuosittain laajoja terveystarkastuksia 1., 5. ja 8. luokkalaisille. Siihen kutsutaan mukaan oppilaan molemmat vanhemmat tai huoltajat. Tavoitteena on, että ainakin toinen vanhemmis-

ta osallistuu oppilaan tarkastukseen. Tarkastukseen sisältyy lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tutkimisen ja arvioinnin lisäksi perheen ja vanhempien hyvinvoinnin selvittely.

Psykologi ja kuraattorit tekevät työtä yksilö- ja yhteisötasolla esiopetusasteelta toiselle asteelle. Oppilashuollon näkökulmasta katsottuna kuraattoripalveluissa on ollut suuriakin vuosittaisia vaihteluita. Lukuvuonna 2019-2020 sivistyspalveluiden opiskeluhuollon henkilöstöllä oli eri asiakkaita yhteensä 123 kappaletta (2017: 102). Yhtä asiakasta tavataan keskimäärin viisi (5) kertaa, mutta pitempiaikaisiakin asiakkuuksia on jonkin verran. Yhteisöllistä työtä tehtiin lukuvuonna 2019-2020 yhteensä yli 300 tuntia. Yhteisölliseen työhön kuuluu mm. konsultointia, työn suunnittelua eri yhteistyötahojen kanssa ja ryhmä- ja luokkatyöskentelyä eri teemoja hyödyntämällä. Yhteisölliseen työhön panostaminen vähentää parhaimmillaan yksilöasiakkuuksia, koska oppilaiden hyvinvointiin ja toimintatapoihin ongelmatilanteissa voidaan vaikuttaa yhteisön tasolla. Yhteisöllistä työtä tehdään aina esiopetusasteelta toiselle asteelle.

Kuraattoripalveluiden yhteydenoton syiden taustalla on toistunut viime vuosien aikana neljä eri pääluokkaa: 1) tunne-elämän ongelmat, joiden taustalla on usein masentuneisuus ja alakuloisuus ja jännittämiseen/arkuuteen liittyvät ongelmat, 2) sosiaalisten suhteiden ongelmat, joiden taustalla on usein yksinäisyyttä, kiusaamista tai muita kasvun ja kehitykseen liittyviä haasteita, sekä 3) käyttäytymiseen liittyvät ongelmat, joiden taustalla on usein uhmakkuutta, motivaatio-ongelmia ja koulutyön laiminlyöntiin liittyviä ongelmia, ja 4) Perheeseen liittyvät syyt, kuten perherakenteen muutokset, vuorovaikutusongelmat perheessä tai perheen kriisitilanne.

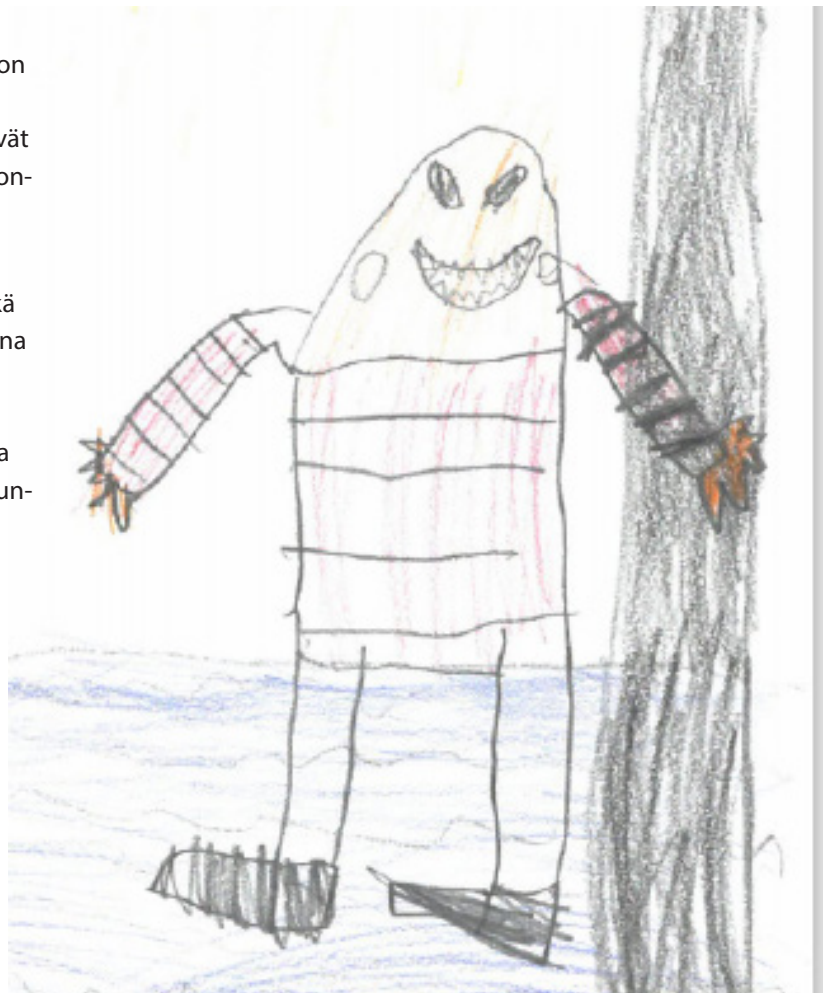
Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Tavoitteena on tarjota oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin tukea riittävän varhain, joustavasti ja suunnitelmallisesti. Tuki suunnitellaan yhteistyössä opettajien, huoltajien ja oppilaan kanssa sekä tarvittaessa monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tasot ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Tuen tasoista käytetään nimitystä kolmiportaisen tuen malli. Joulukuussa 2020 otetun tilaston mukaan Sodankylän kunnassa oli 59 erityisen tuen piirissä ja 92 tehostetun tuen piirissä olevaa oppilasta.

2.4.5 Vapaa-ajan palvelut

Kulttuuripalvelut

Sodankylän kulttuuritoimi organisoii vuosittain useita lapsille ja nuorille tarkoitettuja taide- ja kulttuuritapahtumia yhteistyössä eri kulttuuriyhdistysten ja koulujen kanssa. Vuonna 2019 lapsille ja nuorille suunnattuja kulttuuritilaisuuksia järjestettiin 120, joihin osallistui 5126 alle 18-vuotiaasta lasta ja nuorta. Vuonna 2020 tilaisuuksia on paljon vähemmän johtuen suureksi osaksi koronaepidemian rajoitteista keväällä 2020.

Nuorisopalvelut

Nuorisotila SoNun kävijämäärä on ollut vuosien 2018-2019 aikana aikaisempiin vuosiin verrattuna vähäisempää, sillä vuonna 2017 nuorisotiloilla kävi keskimäärin 22 nuorta illassa. Vuonna 2018 tilailtoja oli koko vuoden aikana 175 ja kävijöitä keskimäärin 16,4 nuorta/ilta. Vuonna 2019 tilailtoja pidettiin 180, joissa osallistujia oli keskimäärin 12,2 nuorta/ilta. Kävijämäärän vähenemiseen vaikutti se, että nuorisotila oli auki epäsäännöllisesti.

Huhtikuusta kesäkuuhun 2019 nuorisopalvelut liikkuvat Wautolla (liikkuva nuorten kohtaamispaikka) 27 iltana, kohdaten keskimäärin 29,5 nuorta/ilta. Erilaisia tapahtumia on järjestetty huomioiden nuorten toiveet. Lisäksi nuorisopalvelut ovat olleet vuosittain järjestämässä liikuntapalvelujen kanssa LIIKU-leiriä sekä tehden jalkautuvaa nuorisotyötä elokuvafestarien yhdessä yhteistyötahojen (mm. srk, kirjasto, Seita-Säätiö) kanssa.

Koronakevät 2020 haastoi nuorisopalveluiden toiminnan, jolloin nuorisopalvelut aloittivat etänuorisotilan, VirtuaaliSonun pitämisen Discord-alustalla, jossa kohdattiin nuoria chatin ja puhekanavien kautta. VirtuaaliSoNuun oli kirjautunut 88 nuorta. Koulujen avauduttua touku-kuussa nuorisotyö jalkautui tehokkaasti kouluille. Kesällä nuorisotilat pidettiin kiinni ja nuoria kohdattiin pihalla sekä edelleen verkossa. Elokuussa nuorisotilojen auettua kävijöitä on ollut läpi syksyn keskimäärin 20 nuorta/ilta. Nuorilla on selvästi ollut tarve kohdata toisiaan ja aikuisia kasvotusten. Etänuorisotilan pitäminen on jatkunut yhtenä nuorisotyön muotona kevään 2020 korona-ajan jälkeenkin. Lisäksi nuorisotilan työntekijän työpanosta on syksystä 2018 alkaen annettu JOPO-luokan toimintaan kaksi päivää viikossa.

Etsivä nuorisotyö

Etsivän nuorisotyön asiakkuudet ovat olleet vuosi vuodelta tasaisessa kasvussa. Vuonna 2018 etsivän nuorisotyön piirissä tavoitettiin yli 80 nuorta, kun taas vuonna 2019 tavoitettiin tukea tarvitsevia nuoria 90 nuoren verran. Tavoitetuilla asiakkailla tarkoitetaan niitä nuoria, joiden kanssa on käyty keskustelua henkilökohtaisella tasolla ja johon on liittynyt tuen tarpeen kartoitus ja tarvittavat jatkotoimenpiteet. Vertaistukitoimintaa järjestettiin puntti-, bändi- ja mediaryhmissä. Ryhmät kokoontuivat keskimäärin kolme kertaa viikossa. Yli 18-vuotiaiden ryhmissä oli käyntikertoja vuodessa 500.

Vertaistukityössä ja ryhmätoiminnassa mukana viikoittain 30 eri nuorta. Apuohjaajina ja vertaistukityöntekijöinä toimivat kuntoutuvassa työtoiminnassa olevat nuoret. Yksilöllistä jatkuvaa pitkäjänteistä päivittäistä tukea sai 25-30 nuorta.

Aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoimintaa toteutetaan kirkonkylällä sekä Tähtikunnan koulun tiloissa Koulutien kampuksella (EO-iltasi), että Tähtikunnan koulun Kitisenrannan toimipisteen välittömässä läheisyydessä. Lisäksi aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään kyläkouluilla.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan piirissä olevien lasten määrä on pysynyt vuositasolla lähes samana, noin 70-80 lapsen paikkeilla. Kevätaikana lasten määrä vähenee, kun toisella luokalla olevat oppilaat itsenäistyvät ja alkavat kulkea kouluun ja koulusta pois itsenäisesti. Koronakevään 2020 aikana lasten määrä väheni radikaalisti, noin 20 lapseen.

Liikuntapalvelut

Alle 18 vuotiaiden urheiluseuratoiminnassa mukana olevien lasten ja nuorten määrä on pysynyt jokseenkin samana parin viime vuoden aikana. Vuonna 2018 seurojen toiminnassa oli mukana 624 alle 18-vuotiasta, kun taas vuonna 2019 seuratoiminnassa mukana oli 683 alle 18-vuotiasta. Jäsenmäärien nousu näkyy erityisesti Sodankylän Pallon toiminnassa ja Lapin Veikkojen uintijaoston perustamisen myötä kasvaneessa uinnin harrastajien määrässä.

Kirjasto

Kirjasto koordinoi vuosittain kirjallisuus ja lukemisen edistämiseen liittyviä tapahtumia lapsille. Vuonna 2019 tilaisuuksia järjestettiin vuonna 42 ja osallistujia on ollut 694.

Lisäksi kirjasto on järjestänyt monipuoliset lukutaidot-tilaisuuksia, kirjavinkkauksia ja kirjastonkäytönopetus-tuokioita ja niitä oli vuonna 2019 yhteensä 18 kertaa ja osallistujia em. Tilaisuuksissa on ollut yhteensä 297 osallistujaa

Kirjasto kutsuu joka vuosi uudet ekaluokkalaiset kirjastovierailulle, jossa lapsille annetaan kirjastonkäytönopetusta ja pidetään yhteinen satuhetki, lisäksi ekaluokkalaisille lahjoitetaan vuosittain Tatu ja Patu -kirja.

2.5 Lasten ja nuorten hyvinvointi perusturvassa

2.5.1. Alle kouluikäisten hyvinvointi neuvolapalveluissa

Sodankylän kunnan neuvolapalvelut jakautuvat äitiysneuvolaan, lastenneuvolaan ja ennaltaehkäisevään neuvolan perhetyöhön. Äitiysneuvolan työmuotoja ovat terveys-

neuvonta, terveystarkastukset seulontoineen, isyyden tunnustaminen sekä perhevalmennus. Lastenneuvolan työmuotoina ovat lapsen ja perheen terveystapaamiset, joihin sisältyvät seulontatutkimukset, rokottaminen, ohjaus, tuki ja neuvonta. Tilastoja voidaan tarkastella vuosittain mm. syntyvyyden ja palveluiden käytön näkökulmista. Neuvolan perhetyö on varhaista ja lyhytaikaista keskustelu- ja ohjausapua lasta odottavien, alle kouluikäisten ja ala-asteikäisten lasten perheille. Palvelu on maksutonta.

Vuonna 2019 äitiyshuollon asiakkuuksiin tilastoitiin 61 uutta syntynyttä lasta. Tilasto noudattelee tämän osalta valtakunnallista linjaa. Vuonna 2019 isyydentunnustuksia tehtiin 30 ja perhe- ja synnytysvalmennuksia toteutettiin kolme kappaletta.

Vuonna 2019 Sodankylässä
syntyi 61 uutta lasta

Koronavuonna 2020 Sodankylään
syntyi 47 lasta

Lastenneuvolan palveluiden piirissä oli vuonna 2019 alle kouluikäisiä 496. Terveystarkastuksiin on osallistuttu kiitettävästi. Neuvolan toimijoiden tehtävänä on selvittää tarkastuksista poisjäävien tuen tarve. Tätä kartoitusta joudimme tekemään koronaepidemian aikana vuonna 2020 huomattavasti enemmän kuin muina vuosina. Saamenkielinen terveydenhoitaja on ollut estynyt työskentelemään Vuotsossa vuonna 2020 koronaepidemian vuoksi.

Turun yliopistossa kehitettyä Voimaperheet toimintamallia on tarjottu vuodesta 2018 perheille, jotka arvioivat lapsellaan olevan arkea kuormittavia käyttäytymisen vaikeuksia. Voimaperheen tilanneraportti osoittaa, että ajalla 8/2018 - 1/2020 kriteerit täyttyivät 11 perheellä, ohjelma oli suoritettu neljälle perheelle, kolme kieltäytyi ohjelmasta. Voimaperheet-ohjelmaa Sodankylän kunta tarjosi vuosittain kolmelle perheelle tuona ajankohtana. Vuonna 2020 sitä oli mahdollista tarjota kaikille kriteerit täyttävälle perheille.

Neuvolan perhetyöllä oli perheikäyntejä vuonna 2019 yhteensä 94. Lisäksi sosiaalipalveluiden asiakkaiden perheikäyntejä tehtiin 80, loppuraskauden ja 2kk-vauvaperheiden kotikäynnit sekä ryhmäneuvola tavoitti yhteensä 166 henkilöä. Neuvolan perhetyö on koordinoitu joka toinen viikko teemallista "Avointa olkkaria", joka tavoitti useita lapsiperheitä. Lisäksi perhetyöntekijät ovat yhdessä sosiaalipalveluiden perhetyöntekijöiden kanssa vetäneet

Pikkukerhoa, jossa maksimissaan on ollut seitsemän perhettä. Tilastollisesti neuvolan ennaltaehkäisevää perhetyötä ei voi verrata edellisiin vuosiin. Toimintaa toteutettiin kahdella perhetyöntekijällä ajalla 9/2019 - 7/2020, elokuun alusta 2020 työntekijöitä on yksi, koska vakanssille ei saatu täyttölupaa.

2.5.2. Työllisyys, toimeentulo

Päävastuu nuorten työllistämispalveluista kuuluu TE-toimistolle. Kunnan lakisääteisenä tehtävänä on järjestää kuntouttavaa työtoimintaa, työttömien terveyspalveluita sekä yhteistyössä TE-toimiston ja Kelan kanssa työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua (TYP-palvelu). Näiden lisäksi kunta voi järjestää myös muita työllistymistä tukevia palveluja. Nuorten työllistymistä edistetään yksilöllisillä koulutuspalveluilla, työvoimapalveluilla sekä sosiaali- ja terveyspalveluilla. Palvelut järjestetään oikea-aikaisesti nuoren palvelutarpeeseen perustuen. Yhteistyötä tehdään asiakkaan, kunnan eri hallintokuntien, TE-toimiston, Kelan, yritysten, oppilaitosten sekä kolmannen sektorin kesken.

Kuntouttavaan työtoimintaan on osallistunut vuonna 2018 27 alle 30-vuotiaasta nuorta, vuonna 2019 heitä on ollut 25 ja tänä vuonna työtoimintaan on osallistunut 17 alle 30-vuotiaasta nuorta. Tärkeimpinä kuntouttavan työtoiminnan järjestämipaikkoina on ollut etsivä nuorisotyö sekä Seita-säätiö.

Koronatilanne on vaikuttanut alkuvuonna myös nuorten työllistymiseen ja työttömien nuorten määrä on kasvanut koko Suomessa. Lokakuussa 2020 työttömiä alle 30-vuotiaita nuoria on Sodankylässä 57 ja lomautettuja 16. Kesätyöpaikkojen vähyys näkyy nuorten työttömien kasvaneessa määrässä.

Sodankylän kunta osallistuu vuonna 2021 työllisyyden kuntakokeiluun. Kokeilun asiakkaaksi ohjautuvat myös kaikki alle 30-vuotiaat työttömät työnhakijat. Kokeilun tavoitteena on edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä, koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Kokeilun tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Kokeilussa kehitetään työnhakijoille tarjottavia työllistymistä tukevia palveluja ja palvelumalleja, joiden avulla voidaan nykyistä paremmin tunnistaa ja ratkaista asiakkaiden yksilölliset palvelutarpeet, työllistymisen esteet sekä osaamisen kehittämistarpeet. Kokeilussa tehostetaan palveluohjausta ja palveluihin pääsyä.

Sodankylän työllisyystilanne on parantunut vuosittain ajanjaksolla 2017, 2018 ja 2019. Joulukuussa 2018 työttömänä oli 44 alle 25-vuotiaasta sodankyläläistä nuorta.

Kaikkiaan työttömänä 308 henkilöä työttömyysprosentin ollessa 7,7 %. Lapin työttömyysprosentti oli 11,6 % ja koko maan 9,7 %. Joulukuussa 2019 kuntamme työttömyys laski edelleen edellisvuosiin verrattuna. Työttömänä oli 31 alle 25-vuotiaasta nuorta ja työttömiä kaikkiaan oli yhteensä 286 henkilöä. Sodankylän työttömyys-prosentti oli 7,2 %, Lapin 11,1 % ja koko maan 9,8 %.

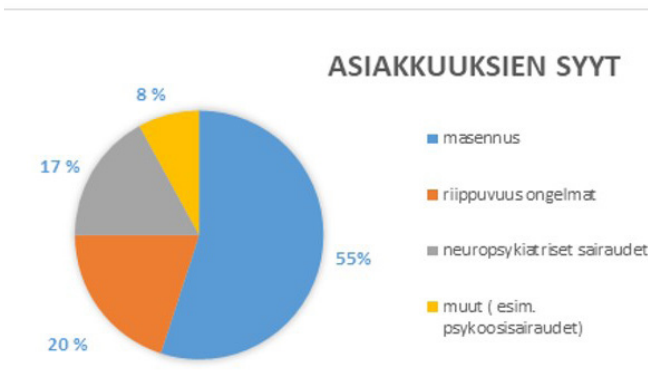
Toimeentulotukea vuonna 2019 saaneista perheistä 8,1 % oli lapsiperheitä.

Sotkanetin mukaan Sodankylässä sai vuonna 2018 perustoimeentulotukea yhteensä 322 kotitaloutta. Sodankylässä toimeentulotukea saavia 18-24 vuotiaita oli samana vuonna 14,6 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Sodankyläläisiä lapsiperheitä, jotka saivat toimeentulotukea vuonna 2018, oli 8,5 % lapsiperheistä. Sotkanetin mukaan Sodankylässä sai vuonna 2019 perustoimeentulotukea yhteensä 238 kotitaloutta. Sodankylässä toimeentulotukea saavia 18-24 vuotiaita oli samana vuonna 8,0 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Toimeentulotukea vuonna 2019 saaneista perheistä 8,1 % oli lapsiperheitä.

2.5.3. Kasvatus- ja perheneuvonta

Kasvatus- ja perheneuvonnassa kokonaisia asiakasperheitä oli vuonna 2018 yhteensä 130 kappaletta ja vuonna 2019 148 kappaletta. Vuodesta 2018 vuoteen 2019 alle kouluikäisten asiakkaiden määrä näyttää hieman kasvaneen (2018: 0-6-vuotiaita yhteensä 7 kappaletta, 2019 yhteensä 21 kappaletta). Lapsiasiakkaista suurin ikäryhmä ovat selkeästi olleet peruskouluikäiset. Myös tätä vanhempia on kuitenkin ollut palveluissa: vuonna 2018 16-21-vuotiaita asiakkaita oli 13 kappaletta ja vuonna 2019 17 kappaletta.

Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkuuteen hakeutumisen pääsyyt Sodankylässä v.2019

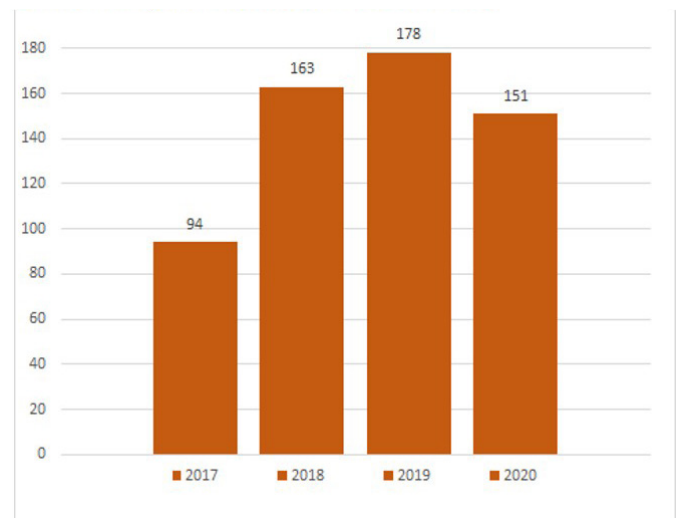
Asiakkaaksi hakeutumisen pääasiallisista syistä määrällisesti suurimpana vuonna 2019 olivat lasten ongelmat (esimerkiksi tunne-elämään liittyvät ongelmat, sopeutumisvaikeudet, käytösongelmat, psykosomaattiset ongelmat tai oppimiseen ja kehitykseen liittyvät ongelmat), 67 kappaletta. Lisäksi suuri osuus asiakkaista tuli parisuhteen ongelmissa, 53 kappaletta. Myös koko perheen ongelmat olivat tavallinen asiakkuuden syy (vuorovaikutusongelmat, perheväkivalta, ero, perhekiiri tai äkillinen traumaattinen tapahtuma), 33 kappaletta. Vanhemmuuteen liittyviä ongelmia työstettiin 13 asiakkaan kanssa.

Tilastoihin on osaltaan vaikuttanut työntekijöiden vaihtuvuus.

2.5.4. Lastensuojelun, perhesosiaalityön, perhetyön ja lapsiperheiden kotipalvelun toteutuminen

Lastensuojeluilmoitusten määrä on alkanut lähestyä 2010-luvun alkuvuosien lukemia (2017: 94 ilmoitusta, 2018: 163 ilmoitusta, 2019: 178 ilmoitusta, 2020: 151 ilmoitusta) Osa alaikäisiä koskevista ilmoituksista on kirjattu 1.4.2015 lähtien sosiaalihuoltolain mukaisena toimintana.

Lastensuojeluilmoitukset 2017-2020

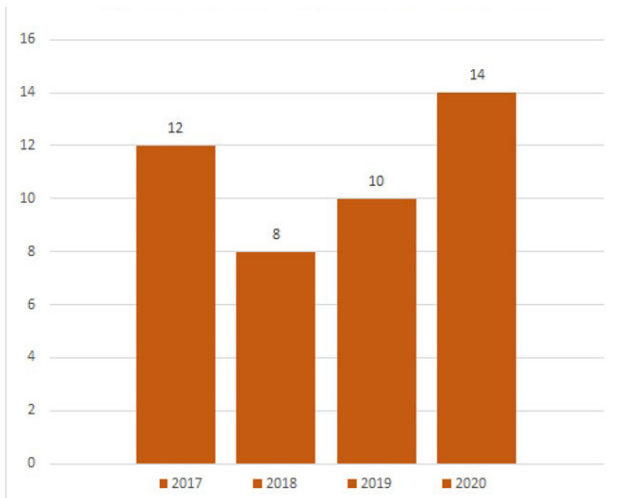

Lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä olevien lasten määrä on vaihdellut vuosina 2017-2020 20-40 asiakkaan välillä. Lastensuojelulain mukaisen tehostetun perhetyön piirissä on ollut vuosina 2017-2020 noin kymmenen perhettä. Osa perheistä saa sosiaalihuoltolain mukaista varhaisen tuen perhetyötä. Lapsiperheiden kotipalvelua on annettu 2017 9 perheelle, 2018 18 perheelle, 2019 16 perheelle ja 2020 11 perheelle.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kerää tietoa sijoitettujen ja huostaanotettujen lasten ja nuorten määrästä vuoden viimeiseltä päivältä (31.12). Sijoitettuja oli 31.12.2017 12 henkilöä, 2018 8 henkilöä, 2019 10 ja 2020 14 henkilöä.

Kiireellisiä sijoituksia on tehty tarkasteluvuosien (2018-2020) aikana korkeintaan seitsemän.

Sijoitettujen ja huostaanotettujen lasten määrät

2.5.5. Vammaiset lapset

Sodankylän kunnassa on alle 20 lasta vaikeavammaista tai kehitysvammaista lasta. Kehitysvamma on tasoltaan lievää, keskivaikeaa, vaikeaa tai syvää. Kehitysvammaisuuteen voi liittyä myös muita sairauksia.

Kehitysvamman diagnosointi tapahtuu erikoissairanhoidossa. Tämän jälkeen lapsi ohjataan erityishuoltopiiri kuntayhtymä Kolpeneen seurantaan. Kolpeneen käyntien yhteydessä lapselle laaditaan kehitysvammahuollon kuntoutussuunnitelma. Kuntoutussuunnitelman pohjalta lapselle laaditaan kunnassa yksilöllinen palvelusuunnitelma ja erityishuolto-ohjelma kunnan eri toimialojen (sosiaalipalvelut, terveyspalvelut, sivistyspalvelut) yhteistyönä. Vammaisten palveluiden sosiaalityöntekijä kutsuu palvelusuunnitelman ja erityishuolto-ohjelman palaverin koolle. Erityishuolto-ohjelman vahvistaa sosiaalityön johtaja. Erityishuolto-ohjelmaan kirjataan kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaisia palveluita. Vammaisten lasten tulee saada samat peruspalvelut kuin muiden lasten. Näitä palveluita ovat muun muassa päivähoito ja perusopetus, terveydenhuolto sekä tarvittaessa sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mukaiset palvelut.

Etsivä nuorisotyö on tehnyt työtä lievästi kehitysvammaisten 13-29 vuotiaitten nuorten hyväksi vuodesta 2017 alkaen. Nuoria otetaan etsivätyön päivittäisiin ryhmätoimintoihin ja järjestetään vertaistukea sekä tuetaan perheitä. Myös tukipalveluasumiseen liittyen on ollut ajankohtaista. Yhteistyö Kolpeneen asumisyksikön, Kuntoutuspalvelu Pajun ja REDU Sodankylän Telma- ja Valma-ryhmiin on tiivistä. Päivittäisissä toiminnoissa mukana on vuosittain 7-10 lievästi kehitysvammaista nuorta. Etsivä nuorisotyö on kouluttanut asiakkaistaan vapaa-ajan avustajia myös lievästi kehitysvammaisille nuorille. Etsivä nuorisotyö on ottanut mukaan toimintoihin Ivalon, Uts-

joen ja Kemijärven erityistä tukea tarvitsevia nuoria, jotka opiskelevat parhaillaan Sodankylässä ja myös heidän perheitä on tuettu. Pitkäaikaisella sairauslomalla olevia nuoria myös tuetaan ja heille järjestetään toimintaa etsivä nuorisotyön toimesta.

2.5.6. Lastensuojelun ja perhesosiaalityön voimavarat ja kehittämistyö

Lastensuojelua ja perhesosiaalityötä tekevät kaksi lastensuojelun sosiaalityöntekijää, perhesosiaalityöntekijä, kaksi perhetyöntekijää ja lapsiperheiden kotipalvelutyöntekijä. Sosiaalityön johtaja toimii lastensuojelun johtavana viranhaltijana. Kun kaikki kuusi sosiaalityöntekijän virkaa ovat täytettyinä, resurssit ovat juuri riittävät.

Kun kaikki kuusi sosiaalityöntekijän virkaa ovat täytettyinä, resurssit ovat juuri riittävät.

Työparina voi toimia esimerkiksi aikuispuolen sosiaalityöntekijä, koulukuraattori, mielenterveystoimiston psykiatrinen sairaanhoitaja tai kasvatus- ja perheneuvonnan työntekijä. Sosiaalityöntekijöiden toimenkuissa painopisteet ovat vaihdelleet tarpeen mukaan. Vuoden 2020 aikana sosiaalityössä on ollut vaihtuvuutta, joka on aiheuttanut ajoittaista resurssivajetta. Vuoden 2020 aikana on ensimmäisen kerran ylitetty lastensuojelun määräaikoja palvelutarpeen arvioinnissa.

Lastensuojelussa on kehitetty 2017-2020 systeemisen lastensuojelun toimintamallia. Kunta oli mukana THL:n kehittämishankkeessa 2017-2018. Työskentelymalli on jäänyt pysyvästi lastensuojelun käyttöön ja se on siirtynyt myös aikuissosiaalityöhön. Osaamista on vahvistettu koulutusten ja työnohjausten avulla.

Kunnassa toimii monialainen lastensuojelun ammatillinen tukiryhmä, joka kutsutaan tarvittaessa koolle nimetyn asiakastapauksen tiimoilta. Päivähoitoon, varhaiskasvatukseen ja kouluille on nimetty omat vastuusosiaalityöntekijät. Vuoden 2020 aikana ei ole aina pystytty nimeämään kouluille omia vastuusosiaalityöntekijöitä työntekijävaajeesta johtuen.

Vuosina 2018-2020 on kehitetty aktiivisesti perhekeskus-mallia, jossa lastensuojelulla on oma olennainen paikkansa. Lastensuojelu on hyötynyt perhekeskusmallin mukaisesta yhteistyöstä ja systeemisestä toimintatavasta eri toimijoiden kanssa. Perheneuvolan sosiaalityöntekijällä ja psykologilla on työskentelymallissa oma rooli (konsultointi, tuki). Lastensuojeluun on lisätty moniäänistä monialaista keskustelua.

2.5.7. Perheoikeudellisten palveluiden toteutuminen

Huolto- ja tapaamissopimuksia vahvistettiin vuonna 2018 77 kappaletta ja 2019 51 kappaletta. Laajennettu tapaamisoikeus eli vuoroasuminen on vakiinnuttanut asemansa sopimusmuotona yhä pienempien lasten kohdalla. Vuonna 2018 elatussopimuksia vahvistettiin 104 kappaletta ja 2019 82 kappaletta. Vuonna 2020 lapsen huolto, asuminen ja tapaamisoikeus sopimuksia oli 47, elatusavun vahvistamisia oli 71.

Oikeudelle annettavien olosuhdeselvitysten määrä on oleellisesti vähentynyt viime vuosina, tapauksia on vuositasolla 0-2 kappaletta. Ottolapsineuvonnan tarve Sodankylässä on ollut viime vuosina vähäistä. Perheoikeudelliset palvelut tekevät tiivistä yhteistyötä kasvatus- ja perheneuvonnan eropalveluiden kanssa. Vuoden 2020 koronatilanteen purkautuminen on näkyvissä eropalveluita tarvitsevien määrän kasvuna.

2.5.8. Nuoret mielenterveyspalveluiden asiakkaina

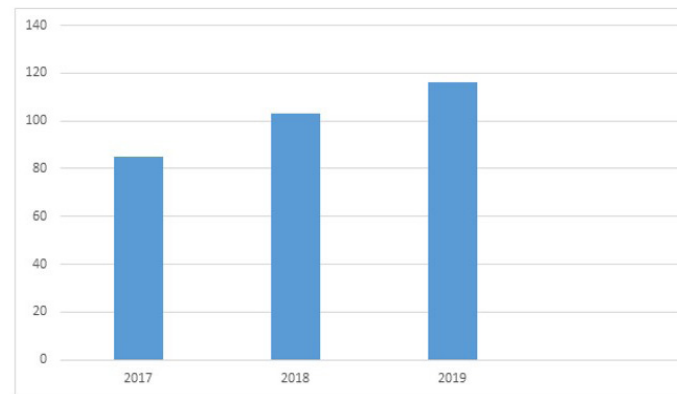
Mielenterveyspalveluiden asiakkaista joka neljäs on nuori aikuinen (alle 29 –vuotias). Nuorten ongelmien taustalla on monenlaisia mielenterveyden ongelmia mm. ahdistuneisuutta ja masennusta, identiteettiin liittyviä asioita, erilaisia riippuvuussairauksia. Lisäksi osalle potilaista diagnosoidaan vakavia pitkäaikaissairauksia esim. skitsofreniaa tai neuropsykiatrisia sairauksia.

Mielenterveyspalveluiden asiakkaista joka neljäs on alle 29 –vuotias

Nuorten kynnys hakeutua mielenterveyspalveluihin on madaltunut vuosien aikana. Erityisesti nuorten kohdalla näkyy, että haasteet tunnistetaan ja palveluihin ohjautuminen on tehostunut. Vuoden 2020 aikana asiakkaana on ollut 95 nuorta, joista noin puolet ovat naisia. Mukana myös Sodankylän Jääkäriprikaatista ohjautuneet nuoret. Ylivoimaisesti suurimpana ongelmana näyttäytyy reilusti yli puolella nuorista masennus ja ahdistuneisuus. Neljännes nuorista kärsii riippuvuusongelmista ja neljännes neuropsykiatrisista ongelmista. Osa hyötyy yksittäisistä keskusteluista, mutta osa tarvitsee pitkään avohoitoa ja moniammatillista yhteistyötä.

Nuorten (17–29-vuotiaat) osuus mielenterveyspalveluiden asiakkaista on noussut viimeisen kolmen vuoden (2017–2020) aikana viidellä prosentilla. Vuonna 2017 20 % mielenterveyspalveluiden asiakkaista oli nuoria, mutta vuodesta 2018 lähtien nuorten osuus on ollut 25 % kaikista mielenterveyspalveluiden asiakkaista. Naisia asiakkaista on hieman yli puolet.

Nuoret (17-29 -vuotiaat) mielenterveyspalvelujen asiakkaat

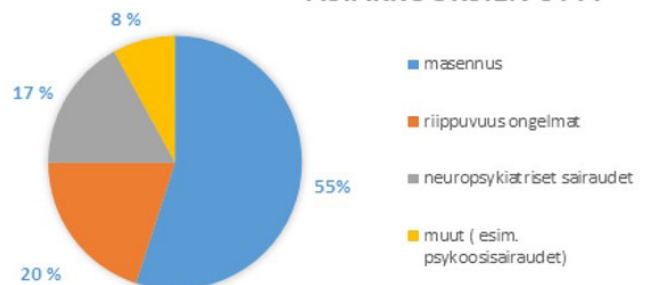

Yhteydenoton syyt ovat jakautuneet kolmeen pääluokkaan. Suurimmalla osalla (noin 55%) on taustalla mielialaan liittyvät ongelmat, joissa korostuu ahdistus, masennus, paniikkihäiriöt tai jokin elämäntilanne. Riippuvuusongelmista kärsii nuorista asiakkaista 20 % ja neuropsykiatrisesti oireilevia tai diagnoosilla olevia nuoria asiakkaita on 17 %. Vakavia mielenterveysongelmia on 8 %. Jääkäriprikaatin varusmiehiä nuorista asiakkaista on 10 %.

Nuoret hakevat apua ongelmiin aikaisempaa herkemmin, mm. kuraattorit ja terveydenhoitajat tunnistavat nuorten ongelmat ja yhteistyö eri sektoreiden välillä on sujuvaa. Suurin osa nuorista asiakkaista paranee vuoden aikana keskusteluavun ja/-tai lääkityksen avulla. Nuorten kohdalla asiakkuudet ovat usein lyhyitä hoitosuhteita, kestoaltaan 1-10 tapaamista.

Riippuvuus- ja/tai neuropsykiatrisista ongelmista kärsivien kohdalla hoito on usein pidempikestoista. He ohjautuvat mielenterveyspalveluiden asiakkuuteen yhteistyökumppaneiden kautta. Heidän kohdallaan sitoutumattomuus voi olla haaste. Neuropsykiatrinen hoitopolku on luotu em. Haasteista kärsivien tueksi.

ASIAKKUUKSIEN SYYT

2.5.9. Sosiaalipäivystyksen toteutuminen

Sosiaalipäivystyksen tehtäviä oli vuonna 2018 39 kpl, vuonna 2019 21 kpl ja 2020 24 kpl. Suurin osa takapäivystykseen tulevista tehtävistä on kiireellisiä ja ne edellyttävät sosiaalityötä ja kotikäyntiä. Tehtävät ovat useimmiten liittyneet lähisuhde- ja perheväkivaltaan, päihteiden käyttöön ja kasvatusristiriitihin.

3 LASTEN JA NUORTEN PALVELUJÄRJESTELMÄ SODANKYLÄSSÄ

3.1 Sivistyspalvelut

Varhaiskasvatus

Sodankylän kunnassa alle kouluikäisten lasten päivähoitoa järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja leikkikoulutoiminnassa. Leikkikoulutoimintaan ohjataan lapset, joilla vähintään toinen vanhemmista on kotona.

Kirkonkylän päiväkodeista Poikkijoen päiväkotitoiminta tarjoaa palveluita vuorohoitoa tarvitseville perheille, Paulaharjun päiväkodissa on pienryhmä erityistä tukea tarvitseville lapsille. Tässä ryhmässä toimii erityislastentarhanopettaja. Poikkijoen päiväkodilla sekä Paulaharjun päiväkodilla toimii päivähoitoryhmien lisäksi perhepäivähoidon varahoito. Lisäksi varhaiskasvatuspalveluja toteuttaa myös Touhulan päiväkotitoiminta.

Saamen kielen kielipesätoiminta järjestetään kirkonkylällä ja Vuotsossa.

Esi- ja perusopetus

Esiopetusta annetaan kunnan koulujen yhteydessä sekä kirkonkylällä että kyläkoulujen yhteydessä. Lisäksi esiopetuksen pienryhmäopetus tapahtuu Paulaharjun päiväkodilla. Perusopetusta annetaan Sodankylässä kuudessa eri koulussa. Kirkonkylällä toimii Tähtikunnan koulu, jossa on koko kirkonkylää koskeva opetus vuosiluokilla 1-9. Lisäksi kyläkouluja on yhteensä neljä (Torvinen, Vaalajärvi, Järvikylä, Vuotso).

Saamenkielistä esiopetusta annetaan lukuvuonna 2020-2021 Poikkijoen päiväkodissa. Lukuvuonna 2021-2022 Tähtikunnan koulussa aloittaa saamenkielinen luokka.

Toinen aste

Toisen asteen opetusta annetaan Sodankylän lukiossa ja REDU Sodankylän toimintayksikössä. Sodankylän toimintayksikössä on kaivosalan, liiketoiminnan, rakennusalan, sosiaali- ja terveysalan, sähköalan, talotekniikan sekä valmentavien (VALMA ja TELMA) koulutuksien opetustiloja.

Redu Sodankylän toimintayksikön yhteydessä on opiskeli-asuntola. Sekä Sodankylän lukiossa että Redu Sodankylässä toimii opiskelijakunta (lukio) ja opiskelijajärjestö (REDU), joiden tehtävänä on toimia opiskelijoiden äänitorvena ja opiskelijoiden edunvalvojana heitä koskevilla asioilla.

Vuonna 2021 toisen asteen opiskelijoille kohdistuu mittavia muutoksia, kun oppivelvollisuuden laajentamislaki astuu voimaan 1.8.2021 ja toisen asteen opinnoista tulee maksuttomia laajennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluville nuorille. Jatkossa oppivelvollisuus päättyy, kun nuori täyttää 18 vuotta tai kun hän tätä

ennen suorittaa toisen asteen tutkinnon (ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto).

Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa kaikilla koulutusasteilla, kaventaa oppimiseroja sekä kasvattaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja lasten ja nuorten hyvinvointia. Tavoitteena on, että jokainen nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon.

Oppilashuolto

Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilaille on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä.

Kouluissa oppilashuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista on koulun henkilökunnalla. Oppilashuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Tavoitteena on tarjota oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin tukea riittävän varhain, joustavasti ja suunnitelmallisesti.

Syynä oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeeseen voivat olla esimerkiksi lukemiseen, kirjoittamiseen tai matematiikkaan liittyvät oppimisen vaikeudet, muut oppimisvaikeudet, tarkkaavuuden ja keskittymisen vaikeudet, aisti- ja liikuntavammat, kielenkehitykseen liittyvät vaikeudet, kehityksen viivästyminen tai tunne-elämän ja käyttäytymisen ongelmat. Tuen tarvitsijoita voivat olla myös esimerkiksi lahjakkaat oppilaat ja maahanmuuttajataustaiset oppilaat.

Tuki pyritään tarjoamaan oppilaalle omassa koulussa erilaisin joustavin järjestelyin. Erityisesti huolehditaan lapsen/ nuoren tarvitseman tuen jatkumisesta lapsen siirtymässä päivähoitosta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen sekä oppilaan siirtymässä perusopetuksesta toiselle asteelle tai perusopetuksessa koulusta toiseen.

Tuki suunnitellaan yhteistyössä opettajien, huoltajien ja oppilaan kanssa sekä tarvittaessa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tasot ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Tuen tasoista käytetään nimitystä kolmiportaisen tuen malli.

Yleisestä tuesta tehostettuun tukeen ja tehostetusta tuesta erityiseen tukeen siirryttäessä tuen määrä ja laatu muuttuvat ja samalla tiettyjen tukimuotojen painotus korostuu.

Kirjasto

Kirjastossa on lapsille ja nuorille omat osastot, sekä satuhetkiä varten oma erillinen tilansa. Lastenosastolla osa kirjoista on lajiteltu eri teemoin, jonka avulla eri aiheisiin jaetut kirjat on helppo löytää. Yhteistyötä on varhaiskasvatusryhmien (perhepäivähoito ja päiväkodit) sekä neuvolan ja kouluryhmien kanssa. Eri hankkeiden avulla on tavoitettu hyvin myös nuoria. Koko Sompio -lukee 2020 teemavuoden aikana kirjastossa on ollut Lukeminen jatkien työkalupakkiin -hanke, johon on ollut palkattu hanketyöntekijä. Hankkeessa on lapsille ja nuorille järjestetty lukuhaasteita ja erilaisia tempauksia. Nuorten mielipiteitä on huomioitu kirjaston tilojen ja toiminnan suunnittelussa ja syksyllä 2020 kirjastossa on aloittanut yhteisöllinen kirjastohoitaja, joka toimii yhteistyössä nuorten ja kunnan nuorisotyön toimijoiden kanssa

Vapaa-aikapalvelut

Aamu- ja iltapäivätoiminta

Sodankylän kunnan vapaa-aikatoimi järjestää aamu - ja iltapäivätoimintaa, joka on perusopetuslain alaista ja on suunnattu 1.-2. luokkalaisille sekä erityisen tuen päätöksen saaneiden 3. - 9. luokan oppilaille.

Kulttuuripalvelut

Sodankylän kulttuuritoimi organisoii vuosittain useita lapsille ja nuorille tarkoitettuja taide- ja kulttuuritapahtumia yhteistyössä eri kulttuuriyhdistysten ja koulujen kanssa. Taiteen perusopetus on ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää opetusta. Revontuli-opistossa voi suorittaa taiteen perusopetuksen (TPO) opintoja kuvataiteen, musiikin, sirkustaiteen ja tanssin (nykytanssi ja kansantanssi) aloilla. Toimintaperiaatteena on kodinomainen ja lapsilähtöinen toiminta. Toiminnan keskeisenä tarkoituksena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä sekä perhettä ja koulua niiden kasvatustehtävissä.

Liikuntapalvelut

Liikuntapalvelut vastaa Sodankylän kunnan liikunta- paikkojen toiminnan suunnittelusta ja kehittämisestä. Liikuntapalvelut järjestävät lapsille, nuorille ja perheille toimintaa ympärivuotisesti ja myös koululaisten loma-aikoina. Liikuntapalveluiden vastuulla on järjestää koululaisille vuosittain mm. koulujen väliset yleisurheilukisat ja hiihtokisat. Kesäaikana uimakoulut ja erilaiset leirit ovat suosittuja. Lisäksi liikuntapalveluiden vastuualueeseen kuuluu erilaiset hyvinvointihankkeet, joiden tarkoituksena on edistää lasten, nuorten ja perheiden liikumista.

Nuorisopalvelut

Nuorisopalveluissa toimii kaksi nuorisotyöntekijää, joiden toimenkuvaan kuuluu nuorten kanssa tehtävä työ nuorisotila SoNu:lla ja osittain myös oppilaitoksissa. Lisäksi

kunnan nuorisotyö järjestää erilaista kerhotoimintaa.

Nuorisopalveluissa on alkanut joulukuussa 2020 Yhdessä-Tallessa –hanke, joka kestää 31.10.2021 saakka. Hankkeessa työskentelee täysiaikaisesti yksi nuoriso-ohjaaja ja koulunuorisotyötä tekevät muiden töiden ohella myös kaksi muuta nuorisopalveluiden työntekijää.

Hankkeen tavoitteena on vahvistaa ja kehittää jo olemassa olevaa koulunuorisotyötä Sodankylän kunnassa. Hankkeessa koulunuorisotyön keinoin korjataan ja ehkäistään korona-ajan vaikutuksia nuorten elämässä sekä tuetaan nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Hankkeen aikana luodaan mahdollisia tulevia etäaikoja varten työmuotoja, joissa koulunuorisotyöllä voitaisiin tukea nuorten opiskelua myös etänä. Tarkoituksena on, että koulunuorisotyöstä luodaan pysyvä ja pitkäjänteinen toiminta, joka on tiivis osa kouluarkea. Käytännön toimintoja hankkeessa on mm. välituntitoiminnan kehittäminen, luokkien ryhmäyttäminen, erilaisten pienryhmien järjestäminen sekä nuorten yksilöllinen tukeminen.

Etsivä nuorisotyö

Etsivän työn ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria. Toiminta perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja etenee nuoren omien tavoitteiden mukaisesti. Etsivät nuorisotyöntekijät työskentelevät aktiivisesti koko kunnan alueella ja tavoittelevat yhteistyöverkostoiden kautta nuoria, jotka ovat työelämän ja koulutuksen ulkopuolella. Sodankylän etsivä nuorisotyö pyrkii kokonaisvaltaiseen ja vaikuttavaan nuoren tukemiseen. Tällä hetkellä kunnassa työskentelee kaksi etsivää nuorisotyöntekijää. Yhteistyökumppaneita ovat TE-palvelut, sosiaalitoimi, koulutoimi, puolustusvoimat, mielenterveystoimisto, Sodankylän koulujen hyvinvointityöryhmät, 3.sektori, yritykset ja rikostorjuntatyöryhmä. Lisäksi etsivä nuorisotyöntekijä on osana Suunto-projektin kehittämistyötä ja Sodankylän lastensuojelun kokonaisprosessin kehittämistä.

Etsivän nuorisotyön yhtenä työmuotona koulunkäynnin ja opiskelun tukeminen. Nuorta tuetaan yhteistyössä nuoren olemassa olevien läheisverkoston avulla sekä tiiviissä yhteistyössä koulujen kanssa. Tuettuja nuoria viedään ja haetaan koulusta sekä autetaan tehtävien suorittamisissa, myös kotikäynnit ovat tärkeässä roolissa. Opintoja keskeyttämässä olevia nuoria tuetaan ottamalla mukaan etsivän järjestämiin erilaisiin yksilö- ja ryhmätoimintoihin. Etsivä nuorisotyöntekijä avustaa nuoria opiskeluihin liittyvien näyttöjen suunnittelussa ja toteuttamisissa ja ottaa vastaan näyttöjä ja arvioi niitä yhteistyössä toisen asteen oppilaitosten kanssa. Vuosittain etsivä nuorisotyöntekijä ohjaa ja arvioi 5-6 tukea tarvitsevaa nuorta. Yksi etsivän nuorisotyön tärkeimpiä työmuotoja on perhetyö.

Täysi-ikäiset tukea tarvitsevat nuoret asuvat usein vielä lähiomaisten hoivissa. Nuoren Itsenäiseen asumiseen tukeminen yhdessä omaisen kanssa luo pohjan nuoren ja perheen tulevalle hyvinvoinnille. Tuettavia perheitä mukana vuosittain 10.

Lisäksi etsivä nuorisotyö on ottanut nuoria 18-29v kuntouttavaan työtoimintaan keskimäärin 10 henkilöä vuodessa sekä työkokeiluun 2-4 henkilöä vuodessa.

3.2 Perhekeskuksen palvelut - sosiaali- ja terveyspalveluiden integraatiota

Sodankylän perhekeskus aloitti toimintansa 1.1.2020 Sodankylän perusturvalautakunnan perustamana. Perhekeskuksen tavoitteena on integroida sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut joustavaksi asiakaslähtöiseksi kokonaisuudeksi. Perhekeskuksen palvelut ovat monipuolisia: hyvinvointia, terveyttä, kasvua ja kehitystä edistäviä, varhaisen tuen ja hoidon palveluita ja myös intensiivistä tukea. Perhekeskus tekee yhteistyötä järjestöjen ja seurakuntien, kunnan hyvinvointia ja terveyttä edistävän työn, kunnan eri toimialojen ja erikoissairaanhoidon kanssa. Perhekeskus palvelee kaikenikäisiä kuntalaisia ja myös naapurikuntia. Perhekeskus toimii perusturvajohtajan alaisuudessa. Operatiivinen johto on sosiaalityön johtajalla ja johtavalla hoitajalla. Perhekeskus sisältää seuraavat palvelut:

Sosiaalipäivystys ja kriisipalvelut

Kiireellisten sosiaalipalveluiden järjestäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä. Sosiaalipäivystystä järjestetään ympärivuorokautisen kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi erilaisissa sosiaalisissa kiire- ja hätätilanteissa. Sosiaalipäivystys toimii 24/7. Sosiaalipäivystyksen etupäivystys ostetaan Rovaniemen kaupungilta, takapäivystyksestä vastaavat Sodankylän sosiaalityöntekijät.

Palveluohjaus

Uutena toimintamuotona aloitettiin lokakuussa 2019 perhekeskuksen palveluohjaus, jonka tarkoituksena on auttaa asiakasta matalalla kynnyksellä oikean palvelun piiriin. Palveluohjaus palvelee monikanavaisesti: puhelimitse, walk in -periaatteella, kotikäynneillä, chatissa, sähköpostitse, verkkosivujen Hae apua –napin kautta 24/7 ja sähköisten lomakkeiden avulla. Palveluohjaus palvelee koko perhekeskusta.

Lapsiperheiden palvelut

Lapsiperheiden palveluissa tavoitteena on edistää lapsen ja perheen terveyttä ja hyvinvointia sekä lapsen kasvua, tarjota varhaista tukea ja hoitoa, tukea vanhemmuudessa ja parisuhteessa, auttaa sovinnoille eroon ja vanhemmuuden jatkumiseen, toimia yhteisöllisenä kohtaamispaikkana, ehkäistä lähisuhdeväkivaltaa ja huomioida perheiden moninaisuus ja monikulttuurisuus. Lapsiper-

heidon palveluissa toimitaan yhteistyössä järjestöjen ja seurakuntien, varhaiskasvatuksen, koulujen, kunnan terveyden edistämisen- ja hyvinvointityön sekä erikoissairaanhoidon kanssa.

Terveysneuvonta

Valtioneuvoston asetuksella (380/2009) neuvolatoiminnasta sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta säännellään terveystarkastusten ja terveysneuvonnan sisältöä ja määrää palveluissa. Asetuksella on muutettu aikaisemmat suositukset kuntia velvoittaviksi säännöiksi. Terveysneuvonnassa tehtävä työ on osa kunnallista terveydenedistämistyötä, joka tapahtuu arkipäivän areenoilla. Terveydenedistämisen tavoitteena on, että jokainen yksilö ja yhteisö voisi käyttää omia voimavarojaan niin hyvin kuin mahdollista elääkseen omaa elämäänsä ja tukeakseen muiden selviytymistä. Terveydenedistämisen ammattilaisilla on erityinen velvollisuus toimia puolestapuhujina kaikilla yhteiskunnan tasoilla terveyden hyväksi.

Äitiysneuvola

Äitiysneuvolatoiminnan tavoitteena on turvata odottavan äidin, sikiön, vastasyntyneen ja perheenjäsenen kokonaisvaltainen fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Äidin, isän ja koko perheen tulee voida tuntea raskaus, synnytys ja imeväisen hoito turvalliseksi ja perhe-elämää rikastuttavaksi arvokkaaksi kokemukseksi, joka luo otollisen pohjan lapsen terveille kasvuille. Äitiysneuvolan työmuotoja ovat terveysneuvonta, terveystarkastukset seulontoineen, isyyden tunnustaminen sekä perhevalmennus. Ensisynnyttäjille tarjotaan vähintään 11 määräämääksä terveystarkastusta ja uudelleen synnyttäjille 10. Näihin sisältyy yksi raskauden aikainen laaja terveystarkastus kaikille perheille, jossa tutkitaan äidin ja sikiön terveydentila, lisäksi selvitetään koko perheen hyvinvointi ja terveystottumukset. Lapin keskussairaalan äitipoliklinikalla toteutetaan varhaisraskauden yhdistelmäseula ja rakenneultraäänitutkimus. Synnytyksen jälkeen äidille tehdään jälkitarkastus, johon liittyy mm. masennusseula. Toteutuksesta vastaa terveydenhoitaja, lääkäriresurssi tarvitaan n. 4t/viikko.

Lastenneuvola

Lastenneuvolatoiminnan keskeinen tavoite on alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä terveyden sekä hyvinvoinnin edistäminen. Toiminta perustuu lapsen kehityksen säännölliseen seurantaan, arviointiin sekä sairauksien seulontaan. Lisäksi vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen sekä terveystietoisuuden lisääminen ovat olennainen osa lastenneuvolan toimintaa. Lapsen etu on ensisijaisena päämääränä ja sen saavuttaminen edellyttää varhaista puuttumista kaikkiin lapsen hyvinvointia uhkaaviin tekijöihin. Lastenneuvolan työmuotoina ovat lapsen

ja perheen terveystapaamiset, joihin sisältyvät seulonta-tutkimukset, rokottaminen, ohjaus, tuki ja neuvonta sekä ryhmäneuvola 6 kk ikäisten perheille. Terveystarkastuksia järjestetään vähintään 15, joista laajoja tarkastuksia on 3. Lene -seula (Leikki-ikäisen lapsen neurologinen arvio) tehdään kaikille 3-, 4- ja 5 – vuotiaille sekä tarvittaessa 6 – vuotiaille lapsille. Lastenneuvolan terveydenhoitajat kuuluvat monialaiseen työryhmään (MONEKSI), jossa suunnitellaan toimenpiteitä lapsen kehityksen tukemiseksi.

Lastenneuvolaan on resursoitu 1,5 terveydenhoitajan työpanos, lääkäriresurssia on kohdistettu kokonainen työpäivä viikossa. Lisäksi varhaiseen, lyhytaikaiseen, matalan kynnyksen palveluun on kaksi perhetyöntekijän vakanssia.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuollon tavoitteena on toimia kouluyhteisön hyvinvoinnin ja oppilaiden terveyden edistämisen sekä terveen kasvun ja kehityksen tukemiseksi yhteistyössä oppilaiden, huoltajien, opettajien, opiskeluhoollon ja muiden oppilaiden toimintaympäristöissä toimivien kanssa. Asetuksessa säädettävät määräämääksä terveystarkastukset toteutetaan jokaisella vuosiluokalla, joista kouluterveydenhuollossa kolme on laajaa. Kaikki peruskouluikäisten lasten huoltajat kutsutaan laajoihin terveystarkastuksiin.

Erikoistutkimukset kouluterveydenhuollossa: näön tutkimukset erikoislääkärillä terveydenhoitajan tai lääkärin läheteellä, kuulon tutkimus tehdään erikoissairaanhoidossa lääkärin läheteellä sekä samoin lasten psykiatriin palvelut perhe ja kasvatusneuvonnassa tai erikoissairaanhoidossa.

Neuvola- ja kouluterveydenhuollon saamenkielistä terveydenhoitajapalvelua on saatavissa Vuotson alueella suunnitellusti ostopalveluna.

Peruskoulun päätyttyä jatkumoon etenee opiskeluterveydenhuollon piiriin. Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on ylläpitää ja parantaa opiskelijoiden hyvinvointia edistämällä opiskelu ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta, edistämällä opiskelijoiden terveyttä ja opiskelukykyä sekä järjestämällä terveyden- ja sairaanhoitopalveluja opiskelijoille. Lisäksi opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on omalta osaltaan koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnin varmistaminen.

Koulu ympäristön ja opiskeluyhteisön terveellisyyttä ja turvallisuutta on edistettävä ja seurattava määrävälein.

Erityisen tuen tarpeet on tunnistettava ja järjestettävä tarpeellista tukea. Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös sairaanhoito, joihin sisältyvät mahdollisten mielen-terveyshäiriöiden ja päihdeongelmien varhainen toteaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaus sekä seksuaaliterveyttä edistävät palvelut. Opiskeluterveydenhuollon tehtävänä on myös osallistua erityistä tukea vaativien opiskelijoiden hoitoon, koko kouluyhteisön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä koulujen työolojen ja turvallisuuden valvontaan ja parantamiseen. Opiskeluterveydenhuollossa terveystarkastukseen kutsutaan kaikki ensimmäisen vuoden opiskelijat. Lisäksi heille tarjotaan tarvittaessa lääkärin tarkastus toisena opiskeluvuonna. Tarvitseville järjestetään kutsuntatarkastukset.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa on kolme terveydenhoitajaa. Kahdella heistä on vastuu lukion ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista. Lääkäriresurssin suositus on 2 työpäivää/viikko, ajoittainen lääkäriresurssin riittämättömyys on merkittävä uhka asetuksen mukaisen koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimivuudelle. Koulu-terveydenhuollon toimipisteitä ovat Tähtikunnan koulu 3 kpl, Torvisen, Vaalajärven, Syväjärven ja Vuotson koulut.

Ehkäisy ja muu seksuaaliterveysneuvonta

Alle kouluikäisen lapsen ja oppilaan seksuaalista kypsymistä ja kehitystä tukeva neuvonta sisältyy terveysneuvontaan ja terveystarkastuksiin. Tavoitteena on, että lapsi oppii myönteisen käsityksen itsestään, seksuaalisuudesta että tyttöjen ja poikien erot sekä ymmärtää yksilön koskemattomuuden ja oppii itsesuojeluun tähtääviä tietoja ja taitoja. Yläasteen oppilaat ja lukiolaiset käyvät terveys-tiedon kurssilla tutustumassa ehkäisyneuvolan ja äitiys-neuvolan palveluihin. Neuvontaa raskauden ehkäisystä ja muuta seksuaaliterveysneuvontaa annetaan sekä neuvola-ssa että koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa. Vuonna 2018 aloitetaan ilmaisen ehkäisyn tarjoaminen alle 20-vuotiaille. Ehkäisyneuvola toimii terveyskeskuksessa neuvolan tiloissa, toiminnasta vastaa terveydenhoitaja, lisäksi lääkäriresurssia on kohdistettu sovitus-ti.

Kasvatus- ja perheneuvonta

Kasvatus- ja perheneuvonta tukee perheitä vanhemmuudessa, parisuhteessa ja lasten kasvatuksessa. Kasvatus- ja perheneuvonnassa työskentelee psykologi, sosiaalityöntekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja ja puheterapeutti. Tämän lisäksi lastenpsykiatrin vastaanotto on 1-2 kertaa kuukaudessa. Kasvatus- ja perheneuvontaan voi ottaa yhteyttä ilman lähetettä, kun on huolta lapsen käyttäytymisestä, sosiaalisesta selviytymisestä tai kehityksestä. Kasvatus- ja perheneuvonta tukee perheitä kriisitilanteissa: mikäli perheessä on ristiriitoja ihmissuhteissa tai vanhemmat harkitsevat eroa. Nuori itse voi myös halutessaan tulla keskustelemaan mieltään askarruttavista tai painavista asioista.

Ajankohtaisesti kasvatus- ja perheneuvonnassa korostuu perhekeskusmallin mukainen yhteistyö muiden toimijoiden kanssa (mm. sosiaalipalvelut, lastensuojelu, mielenterveystoimisto, neuvola). Perheneuvonnasta sosiaalityöntekijä ja psykologi konsultoivat ja ovat tiiviisti sosiaalityön tukena kunnassa toteutettavassa systeemisen lastensuojelun työskentelytavassa. Viime vuosien aikana asiakkaita vaikuttavat korostuvan väsyneet, uupuneet vanhemmat, sekä monenlaiset vaikeudet ja haastavat tilanteet perheissä. Tässä moniammatillinen ote ja kokonaisvaltainen hoito ovat hyödyksi; perheneuvonnan kautta kulkee mm. neuropsykiatristen häiriöiden hoitopolku. Myös parisuhde- ja erotyöskentely on lisääntynyt huomattavasti.

Kasvatus- ja perheneuvonnan työmuotoja ovat ohjaus ja neuvonta, keskustelut, psykologin tutkimukset, yksilö-, pari- ja perhekeskustelut sekä lakisääteinen perheasioiden sovittelu. Perheasioiden sovittelu on tarkoitettu lapsiperheille, kun vanhemmat miettivät eroa tai eropäätös on jo tehty. Se on tarkoitettu myös jo eronneille pareille, kun he yrittävät sopeutua uuteen elämäntilanteeseen tai lasten tapaamiset eivät suju.

Puheterapia

Puheterapia on lääkinnällistä kuntoutusta, jonka tarkoituksena on poistaa, lieventää ja ehkäistä puheen, kielen ja äänen häiriöitä. Tällaisia ovat esim. viivästynyt puheen- ja kielenkehitys, äännevirheet, puheen sujuvuuden häiriöt ja vaikeudet lukemisvalmiuksien ja kirjoittamisvalmiuksien kehittymisessä. Puheterapia painottuu alle kouluikäisten lasten tutkimiseen ja kuntoutukseen. Yhteistyö vanhempien ja lapsen muun lähiympäristön kanssa on tärkeä osa puheterapiaa samoin kuin kotona tehtävät harjoitukset. Lapset ohjautuvat puheterapiaan usein neuvolan tai erikoissairaanhoidon läheteellä, mutta perheet voivat olla yhteydessä puheterapeuttiin myös itse.

Ehkäisevä ja tehostettu perhetyö

Neuvolan ehkäisevä perhetyö on osa äitiys- ja lastenneuvolaa. Palvelu on tarkoitettu lasta odottaville, alle koulu- ja alakouluikäisten lasten perheille. Neuvolan perhetyö on varhaista ja lyhytaikaista, matalan kynnyksen keskusteluapua, ohjausta ja tukea arjen tilanteisiin. Tavoitteena on tukea vanhemmuutta, parisuhdetta ja koko perheen hyvinvointia. Perhettä tuetaan löytämään omat voimavarat ja keinot selviytyä lapsiperheiden haasteista. Työmuotoina ovat mm. kotikäynnit, vertaisryhmätoiminta sekä yhteistyö seurakunnan ja eri järjestöjen kanssa. Asiakkaat ohjautuvat palvelun piiriin neuvolan terveydenhoitajan kautta tai omalla yhteydenotolla. Palvelu on maksutonta.

Tehostettu perhetyö on osa lastensuojelua. Tehostetulla perhetyöllä tuetaan vanhemmuutta, perheen sisäisiä vuorovaikutustaitoja ja arjenhallintaa. Työskentelyn lähtökohtana on aina lapsen huolenpito, turvallisuus ja hyvinvointi. Yhdessä perheen kanssa pyritään tunnistamaan ja vahvistamaan perheen omia voimavaroja, jotta haastavassa elämänvaiheessa olevan perheen omat voimavarat kasvaisivat. Perhetyötä edeltää aina sosiaalityöntekijän tekemä palveluntarpeen arviointi, jonka pohjalta tehdään yhdessä perheen, sosiaalityöntekijän ja perhetyöntekijän kesken perhekohtainen asiakassuunnitelma. Perusteet perhetyölle ovat esimerkiksi lapsen vaikea uhma, arjen rutiinien puute, erimielisyydet kasvatusten menetelmästä tai niiden puute. Palvelu on perheelle maksuton.

Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheiden kotipalvelu on konkreettista tukea lasten ja kodinhoitoon. Kotipalveluilla tarkoitetaan avustamista asumiseen, henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä toiminnoissa. Kotipalveluja annetaan alentuneen toimintakyvyn, perhetilanteen, rasittuneisuuden, sairauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella niille, jotka tarvitsevat apua lasten ja kodinhoitoon. Kotipalvelun piiriin hakeudutaan joko lapsiperheiden kotipalvelutyöntekijän tai perhekeskuksen palveluohjauksen kautta. Lapsiperheiden kotipalvelulle on perusturvalautakunnan vahvistamat kriteerit, palvelusta tehdään päätös ja siitä peritään asiakasmaksu.

Perhesosiaalityö

Perhesosiaalityöllä tuetaan alle 18-vuotiaiden lasten ja nuorten perheiden hyvinvointia ja vahvistetaan vanhemmuutta elämän erilaisissa pulmatilanteissa. Perhesosiaalityö on muutosta tukevaa työtä, jonka tavoitteena on yhdessä perheen kanssa lieventää elämäntilanteen vaikeuksia, vahvistaa perheen omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta, joka tukee perheen arjen sujumista. Yhteistyötä tehdään perheen läheisten ja perhettä tukevien muiden tahojen kanssa.

Perhesosiaalityö sisältää tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan, joihin hakeudutaan sosiaalityöntekijän/palveluohjaajan kautta. Tukihenkilön tehtävänä on tukea lapsen kasvua ja kehitystä arkisilla asioilla. Konkreettinen toiminta vaihtelee tuettavan tarpeiden mukaisesti. Tukihenkilöä ja -perhettä haettaessa kartoitetaan aina lapsen läheisverkosto ja sen mahdollisuus toimia lapsen tukena (isovanhemmat, muut sukulaiset ja läheiset).

Tukiperhetoiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka pyrkii tukemaan ja vahvistamaan vanhempien jaksamista ja kasvatuskykyä. Lapselle tarjotaan tukiperheessä mahdollisuus saada uusia virikkeitä ja kavereita sekä kasvua ja kehitystä tukevia uusia aikuissuhteita. Tukiperhe voi olla avuksi silloin, kun perhe tarvitsee tukea eikä perheellä ole mahdollisuus saada läheisverkoston tukea. Tukiperhe on tavallinen perhe, jonka luokse lapsi voi mennä sovitusti pääasiassa kerran kuukaudessa.

Perheoikeudelliset palvelut

Lastenvalvojan palveluissa neuvotellaan, laaditaan ja vahvistetaan sopimuksia

- lapsen huoltajuudesta
- lapsen asumisesta; myös vuoroasumistilanteesta
- lapsen tapaamisoikeuden toteuttamisesta
- lapsen elatusavusta

Perheasioiden sovittelussa vanhemmilla on mahdollisuus keskustella luottamuksellisesti eroon liittyvistä parisuhdeasioista sekä lapsen elämään erotilanteesta vaikuttavista asioista; erityisesti silloin, kun asioista on erimielisyyttä. Perheasioiden sovittelu perustuu avioliittolain ja sosiaalihuoltolain säännöksiin ja on tarkoitettu kaikille niille, jotka kokevat palvelua tarvitsevansa.

Sodankylän perhekeskuksessa ollaan kehittämässä räätälöityjä sovittelupalveluja ja monialaista eroauttamista. Tavoitteena on, että vanhempien ja lasten tueksi erotilanteessa voitaisiin koota tarkoituksenmukainen työntekijätiimi varmistamaan avun saaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja kaikkien tarpeita vastaavalla tavalla. Työskentely voi tarkoittaa esimerkiksi perheneuvonnan työntekijöiden parityöskentelyä, perheneuvonnan työntekijän ja lastenvalvojan parityöskentelyä tai laajemman tiimin kokoamista, jolloin mukana voi olla esimerkiksi mielenterveyspalveluiden työntekijä, koulukuraattori, koulupsykologi tai kouluterveydenhoitaja. Tarvittaessa lapsen ja vanhemman tapaamisia ja vaihtoja järjestetään tuettuina vai valvottuina.

Lastensuojelun palvelut

Lastensuojelun sosiaalityössä tuetaan lapsen ja perheen hyvinvointia. Lapsia ja vanhempia tuetaan suotuisan kasvuympäristön luomisessa yhdessä heidän kanssaan. Tuella tarkoitetaan tarpeenmukaisten, lapsen edun mukaisten palvelujen ja tukitoimien järjestämistä perheelle. Lastensuojeluasia voi tulla vireille asiakkaan oman yhteydenoton, hakemuksen tai lastensuojeluilmoituksen perusteella.

Kiireellinen lastensuojeluilmoitus tehdään sosiaalipäivystykseen, jolloin sosiaalityöntekijä arvioi tuen tarpeen välittömästi. Ei-kiireellinen asia otetaan käsittelyyn 7 arkipäivän kuluessa. Yhdessä perheen kanssa tutkitaan mm. perheen arjen sujumista, perheen vuorovaikutusta ja läheisverkoston roolia. Aikaa tähän palvelutarpeen arvion tekemiseen on enintään kolme kuukautta. Lapsi tulee

lastensuojelun asiakkaaksi, kun palvelutarpeen arvion aikana on todettu lastensuojelun tarve tai lastensuojeluilmoituksen tai yhteydenoton jälkeen lapsi tarvitsee kiireellistä lastensuojelun tukea. Lapsi saa hänen asioistaan vastaavan sosiaalityöntekijän. Lapselle tehdään aina asiakassuunnitelma.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimina voidaan lapselle ja hänen perheelleen tarjota esimerkiksi:

- tehostettua perhetyötä ja perhekuntoutusta, tukiperhe tai –henkilö
- lapsiperheiden kotipalvelua (lastensuojelussa perheelle maksuton palvelu)
- taloudellista tukea esim. harrastuksiin
- lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluita
- sijoitus kodin ulkopuolelle lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi ja kuntouttamiseksi

Suurin osa lastensuojelun työstä tehdään perheen kanssa lapsen asuessa kotona. Viimesijaisena vaihtoehtona lapsi voidaan ottaa huostaan ja etsiä hänelle paikka toisessa perheessä, perhekodissa tai lastensuojelulaitoksessa. Sijaishuollon päättymisen jälkeen lapselle tai nuorelle järjestetään jälkihuoltoa.

Työikäisten palvelut

Työikäisten palveluissa tavoitteena on tukea asiakkaita elämänhallintaan, työhön, toimeentuloon ja opiskeluun liittyvissä asioissa sekä vähentää eriarvoisuutta. Työikäisten palvelut sisältävät aikuissosiaalityön ja sosiaaliohjauksen, kuntouttavan työtoiminnan, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen sekä maahanmuuttajatyön.

Aikuissosiaalityöllä ja sosiaaliohjauksella asiakkaita tuetaan muutokseen, jolla pyritään muun muassa vahvistamaan hyvinvointia, itsenäistä selviytymistä, elämänhallintaa sekä vähentämään huono-osaisuutta. Palvelun piiriin hakeudutaan, kun tarvitaan tukea arkielämän hallintaan ja suunnitteluun, työttömyys on pitkittynyt, on ongelmia asumisessa tai asiakas on asunnoton, mielenterveys- tai päihdeongelmat haittaavat elämää, tarvitaan sosiaaliturvaan ja palveluihin liittyvää ohjausta ja neuvontaa. Paljon tukea tarvitseva asiakas saa tuekseen oman sosiaalityöntekijän tai –ohjaajan tuen.

Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään pitkään työttömänä olleille työllistymähdollisuuksien ja elämänhallintatoimen parantamiseksi joko kunnan omana toimintana tai ostopalveluna. Kuntouttavan työtoiminnan palveluohjaaja tekee yhteistyötä työvoimaneuvojien kanssa asiakkaan sosiaalisen tilanteen ja työllistymisen edistämiseksi. Laissa kuntouttavasta työtoiminnasta säädetään aktiivointisuunnitelman laatimisesta pitkäaikaistyöttömille. Suunnitelmassa voidaan sopia erilaisista henkilöä aktivoivista toimenpiteistä. Kuntouttava työtoiminta on kunnan myöntämää sosiaalipalvelua ja sitä voidaan toteuttaa kunnan, valtion, seurakunnan ja järjestöjen työpaikoilla.

Toimeentulotuki

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen ja tilapäinen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen tarve arvioidaan yksilö- ja perhekohtaisen elämäntilanteen, taloudellisen ja sosiaalisen tilanteen perusteella. Perustoimeentulotukea haetaan Kelasta. Asiakkaan pyynnöstä hakemus voidaan kääntää Kelasta kuntaan täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen käsittelyä varten.

Maahanmuuttajatyö

Kaivostoiminnan lisääntymisen myötä Sodankylä on muuttunut kansainväliseksi paikkakunnaksi. Maahanmuutto Sodankylään on pääasiassa työperäistä. Maahanmuuttajien kotoutumista paikkakunnalle edistetään kunnan kotouttamisohjelmalla. Ohjelmassa määritellään, millaisilla toimenpiteillä kotoutumista edistetään ja miten maahanmuuttajien erityiset tarpeet huomioidaan kunnan palveluissa. Te-toimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi. Kunta taas käynnistää alkukartoituksen silloin, kun maahanmuuttaja saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea. Sodankylässä maahanmuuttajien palvelut järjestetään normaalien palvelujen ja toimintojen kautta. Maahanmuuttajilla on samat oikeudet kunnan järjestämiin palveluihin kuin muillakin kuntalaisilla. Tarvittaessa maahanmuuttajien erityistarpeet huomioidaan monialaisella yhteistyöllä ja tulkkipalveluilla. Lisäksi kunnan henkilöstöä on koulutettu eri kieli- ja kulttuuritaustaisten henkilöiden kohtaamiseen.

Päihdepalvelut

Päihdepalveluista saa tukea, kun on huolta alkoholin, lääkkeiden tai muiden päihteiden liiallisesta tai haitallisesta käytöstä. Hoitoa saa myös muihin toiminnallisiin riippuvuuksiin kuten pelaamiseen ja nettiriippuvuuteen. Päihdepalveluja tarjotaan ensisijaisesti avopalveluina. Palvelut voivat olla esimerkiksi sosiaalista tukea, katkaisuhoidon, ryhmäterapiaa, perheterapiaa, korva-akupunktiota tai kuntoutusta. Palveluissa selvitetään myös toimeentuloon ja asumiseen liittyviä kysymyksiä. Kunnassa saa myös myös opioidikorvaushoitoa.

Laitoshoidon tai -kuntoutus on tarpeellista henkilölle, jolle avohoidon palvelut eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia. Laitoskuntoutuksena järjestetään katkaisuhoidon ja hoitojaksoja kuntoutuslaitoksessa. Katkaisuhoidossa keskeytetään päihteiden käyttö ja hoidetaan vieroitusoireita ja muita päihteiden aiheuttamia haittoja. Hoito ja kuntoutus perustuvat vapaaehtoisuuteen ja ne toimivat luottamuksellisesti. Katkaisuhoidon annetaan hyvinvointikeskus Sopukan kuntoutusosastolla, jonne hakeudutaan Sopukan akuuttivastaanoton kautta. Hoitoa ja kuntoutusta tukevia palveluita ovat esimerkiksi asumispalvelut,

sosiaalinen kuntoutus sekä päiväkeskukset. Sodankylän päihdepalvelut tekee yhteistyötä Lapin sinisarastuksen kanssa.

Mielenterveyspalvelut

Mielenterveyspalvelut Sopukan perhekeskuksessa on tarkoitettu henkilöille, joka tarvitsevat apua mielenterveyteen, päihteisiin tai erilaisiin elämän kriiseihin liittyvissä asioissa. Tiimissä työskentelee neljä sairaanhoitajaa, lähihoitaja sekä psykiatri. Yhteistyötä tehdään tiiviisti terveydenhuollon, sosiaalitoimen ja erikoissairaanhoidon kesken.

Perhekeskuksessa mielenterveyspalvelut sisältävät palvelu- ja hoidontarpeen arvioinnin, yksilö- ja parikeskusteluja, lääkehoidon, ryhmätoimintoja, depressiokoulutointa, korva-akupunktiota, ahdistuksenhallintaryhmiä, vertaistukiryhmiä, psykiatripalveluita. Mielenterveyspalveluihin ei tarvita lähetettä ja käynnit ovat maksuttomia.

Kuntoutumisyksikkö Kieppi on tarkoitettu aikuisille mielenterveyskuntoutujille, jotka tarvitsevat tukea ja ohjausta arjen toiminnoissa ja elämänhallinnassa sekä ympärivuorokautista hoivaa ja huolenpitoa. Kiepissä asukkaat asuvat itsenäisesti omissa asunnoissaan. Kuntoutumisyksikön yhteisissä tiloissa asukkailla on mahdollisuus ruokailla, pestä pyykkiä, osallistua ohjattuun toimintaan ja viettää aikaa toistensa kanssa. Jokaiselle asukkaalle tehdään henkilökohtainen tavoitteellinen kuntoutussuunnitelma, jonka avulla tuetaan asukkaan kuntoutumista mahdollisimman itsenäiseen elämään. Tavoitteena on asukkaan hyvinvoinnin lisääntyminen ja toimintakyvyn palautuminen ja itsenäisempi elämä.

Kiepistä käsin tarjotaan suunnitelmallista kotikuntoutusta Sodankylässä asuville mielenterveyskuntoutujille. Kotikuntoutuksen tuen avulla mielenterveyskuntoutuja voi asua omassa kodissaan ja saada tukea arjen askareissa selviytymiseen, kodin ulkopuolella asioimiseen ja osallisuuteen. Kotikuntoutuksen tarkoitus on tukea mielenterveyskuntoutujan sosiaalista toimintakykyä sekä ennalta ehkäistä sairaalakierrettä ja asumispalvelujen tarvetta. Kotikuntoutuksen avulla tuetaan myös sairaalasta ja kuntoutumisyksiköstä omaan asuntoon muuttavia kuntoutujia.

Vammaisten palvelut

Vammaispalvelut on tarkoitettu vaikeavammaisille henkilöille, joilla on vammasta tai sairaudesta johtuen erityisiä ja pitkäaikaisia vaikeuksia suoriutua toistuvista arjen toiminnoista ja joilla ei ole mahdollisuuksia saada näihin toimintoihin apua tai tukea muualta (esim. kotihoito, sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut, apuvälineet). Vaikeudet voivat liittyä esimerkiksi kommunikaatioon, toimintakykyyn, kodinhoitoon, sosiaalisiin taitoihin, vapaa-aikaan ja työhön.

Vaikeavammaisten palveluja ovat

- kuljetuspalvelut
- asunnon muutostyöt ja apulaitteet
- henkilökohtainen apu
- päivätoiminta
- palveluasuminen

Muita määrärahasidonnaisia palveluita ja tukitoimia ovat:

- päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet
- sopeutumisvalmennus
- kuntoutusohjaus

Määrärahasidonnaisia palveluja myönnetään kunnan niille varattujen määrärahojen mukaisesti harkinnan perusteella.

Omaishoidontukea haetaan vammaispalvelujen kautta. Omaishoidontukeen oikeutettu voi olla henkilö, joka sairauden tai vamman vuoksi tarvitsee kotiloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa. Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla.

Kehitysvammaisten palvelut

Ryhmäkoti Mesikämmen on tehostetun palveluasumisen yksikkö Ahopolulla. Mesikämmen on tarkoitettu aikuisille kehitysvammaisille, jotka tarvitsevat hoivaa ja huolenpitoa ympärivuorokautisesti. Asumispaikkoja on 9 sekä yksi lomahoitohuone. Ryhmäkodin tavoitteena on, että asukkaat voivat elää mahdollisimman normaalia elämää turvallisessa ja kodinomaisessa ympäristössä.

Ahopolun asumisyksikön tukiasunnot on tarkoitettu aikuisille kehitysvammaisille, jotka tarvitsevat tukea ja ohjausta arjen toiminnoissa sekä elämänhallinnassa, mutta palvelujen ja valvonnan tarve ei ole jatkuvaa. Tukiasuntoja Ahopolun pihapiirissä on 13, joista kahdessa asunnossa on invavarustus. Asukkaat asuvat itsenäisesti omissa asunnoissaan. Ahopolun asumisyksiköstä käsin tarjotaan myös suunnitelmallista kotikuntoutusta Sodankylän keskustassa omassa asunnossaan asuville kehitysvammaisille. Ahopolun asumisyksikön tukiasunnot ovat kodinomaisia, jossa painotetaan yhteisöllisyyttä ja toiminnallisuutta.

3.3 Työllisyyden kuntakokeilu (alle 29-vuotiaat)

Työpajatoiminta

Nuorille, pitkäaikaistyöttömille ja vammaisille suunnatut työ- ja yksilövalmennuksen palvelut sekä päivätoiminta toteutetaan Sodankylän kunnan järjestämänä 15.4.2021 alkaen. Työpajatoiminta sijoittuu kunnan organisaatiossa pääosin sivistyspalveluiden alaisuuteen, osana nuorisopalveluita. Yksilövalmentaja työskentelee sosiaalipalveluiden alaisuudessa. Toiminnan painopiste on nuorissa.

Työllisyyden kuntakokeilu

Kuntakokeilun asiakaskohderyhmään kuuluu kunnissa asuvat nuoret, maahanmuuttajat ja vieraskieliset sekä työnhakijat, jotka eivät ole oikeutettuja ansiosidonnaiseen päivärahaan. TE-toimistolle jää kuntakokeiluun siirtyvien asiakkaiden osalta joitakin tehtäviä, kuten työttömyysturvaa koskevia lausuntoja.

Kuntakokeiluilla tavoitellaan työllisyysasteen nostoa sekä parempaa julkisten työvoimapalvelujen vaikuttavuutta tuomalla yhteen valtion ja kuntien resursseja, osaamista ja palveluita. Kokeilut mahdollistavat nykyistä paremmin yhteen sovitettua työllisyys-, sosiaali-, terveys- ja osaamispalvelut asiakkaan hyväksi. Kokeiluissa kehitetään tehostettua asiakaspalvelumallia, jossa asiakkaan kotikunta on työnhakijaan yhteydessä heti työttömyyden alkuvaiheessa ja tarjoaa henkilökohtaista palvelua työllistymisen tueksi.

Kunnat tarjoavat työnhakijoille laaja-alaiset palvelut

Kuntakokeiluun siirtyvän asiakaskohderyhmän palvelutarpeet ja tilanteet ovat moninaisia. Kuntien näkökulmasta kokeilu edellyttää laaja-alaisen palvelumallin rakentamista ja ratkaisujen löytämistä erilaisiin asiakastarpeisiin. Kunnissa mukana ovat työllisyys-, yritys-, terveys-, sosiaali- ja nuorisopalvelut. Työllisyyspalveluiden rinnalla voidaan asiakkaille tarjota esimerkiksi terveys- tai nuorisopalveluja yksilöllisten tarpeiden mukaan. Lisäksi palvelumallissa on tiiviisti mukana muun muassa Kela, järjestöt, koulutuksen järjestäjät ja palveluntuottajat.

Lapin kokeilussa päätavoitteena on rakentaa paikalliset työllisyyden edistämisen toimintamallit. Yhtenä keskeisenä osa-alueena tässä on osaamisen kehittäminen, koska usein työllistymisen esteenä on puutteellinen tai vanhentunut ammattitaito. Kuntakokeilussa parannetaan nykyisiä toimintamalleja, mutta samalla kiinnitetään erityistä huomiota asiakasohjaukseen, osaamistarpeiden tunnistamiseen sekä tuen ja ohjauksen kehittämiseen.

Osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen edellyttää myös aktiivista yritys yhteistyötä ja työelämän tarpeiden tunnistamista. Kunnat edistävät työnhakijoiden ja työnantajien kohtaamista ja yhdessä TE-hallinnon kanssa luodaan yhteinen toimintamalli työnantajien palvelemiseksi.

3.4 Uskonnolliset yhteisöt ja järjestötoiminta

Sodankylän seurakunta

Lapsi- ja perhetyö

Lapsi- ja perhetyössä varsinainen työmuoto ovat kerhot: päivä- ja perhekerho sekä vertaisryhmät. Päiväkerhoryhmiä on tällä hetkellä kolme ja ne ovat osa seurakunnan kasteopetusta. Perhekerhot on suunnattu erityisesti perheille, joissa on vauvoja ja pieniä lapsia. Lisäksi seurakun-

nalla on vertaisryhmiä 0-9 kk:n ikäisille vauvoille ja heidän vanhemmilleen sekä ryhmä isille ja lapsille. Vertaisryhmät järjestetään yhteistyössä neuvolan perhetyön kanssa. Seurakunnan lapsi- ja perhetyö tarjoaa tilapäistä hoitoa 1-6-vuotiaille, sekä tilapäistä apua kotiin joka toinen viikko. Kerhotoiminta ja tilapäinen hoito ovat ilmaisia.

Kerhotoiminnan lisäksi lapsi- ja perhetyössä on järjestetty erityistilaisuuksia niin kirkossa kuin Vanhassa pappilassa, lisäksi myös retkiä perheille soveltuviin kohteisiin. Tämän lisäksi syksyisin ja keväisin järjestettävät perheleirit ovat olleet suosittuja. Yhteistyökumppaneita ovat olleet Sodankylän kunnan neuvolan perhetyö, vanhustyö, liikunta-toimi sekä Lapin Pelastuslaitos. Niiden lisäksi yhteistyötä on tehty eri tahojen kanssa. Merkittävä ja monivuotinen yhteistyökumppani on Sodankylän Jääkäriprikaati, joka on antanut varuskunnassa kokoontuvaa perhekerhoa varten toimitilat, määrärahat toimintaan (esimerkiksi tarjoilu ja tarvikkeet sekä lelut) sekä kustantanut kuljetuksen kaksi kertaa vuodessa retkikohteeseen tilausbussilla.

Koronan vaikutukset lapsi- ja perhetyössä ovat näkyneet perheiden varovaisuutena toimintaan osallistumisessa. Kävijämäärät ovat laskeneet verrattuna esimerkiksi vuoteen 2019. Vuonna 2020 perhekerhoissa on käynyt lapsia ja aikuisia keskimäärin 20 henkilöä/kerho. Päiväkerhoryhmissä osallistujamäärät ovat vaihdelleet (kamu- ja karhukerho 12 lasta/ryhmä, nallekerhossa seitsämän lasta). Retkiä tai vierailuja ei ole järjestetty korona-aikana ollenkaan. Myös vierailijoita on ollut vähemmän kuin normaalisti. Etäyhteydellä järjestettiin koteihin tuokioita, joihin kuuluivat mm. kädentaitojen harjoittelu, liikuntaa, leikkejä ja hartauksia. Vanhemmille laitoimme keskustelutehtäviä tukemaan omaa jaksamista ja vanhemmuutta. Lisäksi järjestimme Pappilan ympäristöön ulkoilutehtäviä, mm. geokätköjä ja rastitehtäviä.

Nuorisotyön eri muodot

Nuorisotyö on jakautunut seurakunnassa kolmeen osaan ja toiminnoista vastaa kaksi nuorisotyön ohjaajaa. Varhaisnuorisotyön toiminnan tavoitteena on antaa kasteopetusta ja opettaa varhaisnuoria jäsentämään henkilökohtainen usko elämää kantavana voimana. Varhaisnuorisotyön kohderyhmänä ovat 7-14-vuotiaat lapset ja nuoret. Varhaisnuorisotyön muodot ovat kerhotoiminta, kouluvierailut, sekä retket ja leirit.

Nuorisotyön kohderyhmään kuuluvat 15-18-vuotiaat nuoret. Nuorisotyön toteutusmuodot ovat rippikoulun jälkeinen isoskoulutus, nuorten illat ja muut erityistapahtumat, kouluvierailut sekä retki- ja leiritoiminta. Työstä vastaa nuorisotyön ohjaaja. Toimintaa toteutetaan yhdessä kunnan nuorisotyön, sosiaalitoimen, koulutoimen ja poliisin kanssa.

Seurakunnan erityisnuorisotyön tavoitteena on, että nuori löytää mielekkyyden omalle elämälleen. Tarkoituksena on

kohdata syrjäytymisvaarassa tai jo syrjäytyneitä nuoria ja vähentää ristiriitoja synnyttäviä tilanteita. Pyritään välittämään nuorelle tunne siitä, että hän on arvokas, kunnioitettava ihminen ja että juuri häntä varten on työntekijällä aikaa.

Rippikoulutyö

Sodankylän seurakunnassa on laadittu rippikoulun paikallisuunnitelma, jonka tavoitteena on paikallistasolla sitouttaa nuoret kotiseurakunnan toimintaan rippikoulun jälkeen. Sodankylän seurakunnassa kaikki rippikoulun toteutetaan leirimuotoisina. Rippikouluista yksi pidetään joului- helmikuussa ja muut kesä- heinäkuussa. Syyskuussa järjestetään lisäksi kaikille seuraavana vuonna rippikouluun tuleville nuorille ja heidän huoltajilleen yhteinen rippikoulusunnuntai, johon kuuluu paitsi messu, mutta myös oheishjelmaa ja informaatiota rippikoulun toteutuksesta.

Korona-aikana keväällä ja syksyllä 2020 nuorisotyössä kokoontumiset olivat tauolla ja yhteyttä nuoriin pyrittiin hoitamaan sosiaalisen median kautta. Netissä järjestetyt tilaisuudet eivät saaneet kovin runsaasti nuoria liikkeelle. Koulunkäynti etänä tietokoneitten kautta loi totaalisen nettiväsymisen eikä iltaisin enää riittänyt motivaatiota osallistua järjestettyihin tilaisuuksiin. Nuorisotyössä ja sen eri toimintamuodoissa osallistujia on ollut 2019-2020 noin 400 henkilöä. Rippikoululaisten ikäluokka on vuosina 2019 ja 2020 ollut noin 65 nuorta.

Sodankylän vapaaseurakunta

Sodankylän vapaaseurakunnan lapsi-, nuoriso- ja perhetyö tarjoavat mahdollisuuksia kokoontua ryhmiin ja tilaisuuksiin, erilaisten puuhien äärelle sekä osallistumaan esimerkiksi vapaaehtoistyöhön. Kristillinen sanoma on toiminnassa keskeisenä osana, joten ryhmissä on mahdollista keskustella kunkin ikäkauden tarpeiden ja kiinnostusten mukaisesti erilaisista niin arjen kuin laajemminkin elämän tarkoitusta koskevista kysymyksistä. Lapsi- ja nuorisotyössä toimii yksi palkallinen lapsi- ja nuorisotyön ohjaaja sekä vapaaehtoisia ohjaajia.

Pyhäkoulu

Sunnuntain jumalanpalvelusten yhteydessä järjestetään pyhäkoulu lapsille. Koko perheen on näin helpompi osallistua tilaisuuteen, kun lapsille on myös omaa ohjelmaa.

Raamattukerhot ja leirit alakouluikäisille (myös esikouluikäisille)

Raamattukerhot ovat pääasiallinen työmuoto kouluikäisille. Kerhoja kokoontuu eri kouluilla keskustassa ja sivukylillä sekä vapaaseurakunnan tiloissa Lompolontie 1:n kellarikerroksessa. Ryhmiä on neljä (2/2021), joista kaksi on koronakaranteeniaikana kokoontunut myös

etäyhteydellä. Raamattukerhoissa tutustutaan Raamatun kertomuksiin sekä niiden esille nostamiin ajattomiin elämän teemoihin (esimerkiksi pelot ja turvallisuus, rohkeus, oikeudenmukaisuus, lähimmäinen, luottamus Jumalaan, kuka olen, kuka Jeesus on, rukous, kristilliset juhlat). Ryhmissä keskustellaan myös muista lapsia kiinnostavista aiheista. Tapaamisiin kuuluu lisäksi musiikkia, leikkejä, erilaisia puuhia (liikuntaa, leivontaa, askartelua, avustustempauksia esim. viime vuonna korttien askartelu kunnan vanhustyön palveluyksikköjen asukkailla). Kerhot kokoontuvat kerran viikossa tai joka toinen viikko. Ryhmät ovat kaikille avoimia ja niihin osallistuminen on ilmaista. Myös muunlaisia ryhmiä (esimerkiksi Jippii-kuoro) on valmius aloittaa, jos osallistujia löytyy.

Leirit

Leirejä alakouluikäisille järjestetään yleensä 2-3 kertaa/vuosi. Usein leiripaikkana on toiminut Kommatin rantamaja. Koronarajoitusten takia viime vuonna järjestettiin vain yksi leiri kolmen päivän päiväleirinä vapaaseurakunnan tiloissa. Yhteistyössä helluntaiseurakunnan kanssa on järjestetty liikuntahallilla lastentapahtuma kaksi kertaa vuodessa. Ilmaisessa tapahtumassa on yhteistä ohjelmaa ja toimintapisteitä sekä osallistujille välipalatarjoilu. Lisäksi vapaaseurakunta on osallistunut vuosittain Tähtikunnan koulun yläkoululaisille suunnattuun hyvinvointipäivään.

Nuorisotyö

Nuorten ryhmä (noin 13-19 – vuotiaille) kokoontuu viikoittain vapaaseurakunnan tiloissa. Ryhmän ohjelmaan kuuluu yhteinen ateria, alustus, keskustelu, rukousta sekä vaihtelevasti muuta toimintaa. Ryhmä on ilmainen ja avoin kaikille. Suuri osa nuorista toimii ohjaajina ja isoisina lasten leireillä ja muutamat raamattukerhoissa.

Nuorten viikonloppuleirejä pidetään paikallisesti yleensä noin 3-6 kertaa vuodessa. Vuonna 2020 leireistä yksi järjestettiin alkuvuodesta Ylläksellä yhdessä Kuopion ja Oulun vapaaseurakuntien nuorten kanssa. Kesällä osallistuttiin etäyhteydellä kansainväliseen TeenStreet -nuortentapahtumaan. Sodankylän vapaaseurakunta oli yksi Suomen lähikokoontumispisteistä. Koronatilanteen vuoksi nuorten ryhmä on välillä kokoontunut etänä. Keväällä mukana etäkokoontumisissa oli myös Suomen teologisen opiston Tulisielukoulun etäaktioryhmä kuukauden ajan.

Vapaaseurakunta järjestää myös nuorille Alfa-kursseja kristinuskon perusteista ja Kristillisen etiikan kurssia, joista saa Sodankylän lukiossa ulkopuolisen uskonnon kurssin suorituserkinnän (UE9 ja UE10).

Avioparityö

Järjestämme kysynnän mukaan parisuhdetta rikastuttavia aviopari- tai parisuhdetapahtumia yhteistyössä mm. Parempi avioliitto ry:n ja Parisuhteen Palikat – toimintamuodon kanssa. Korona-aikana pidettiin viikonlopputapahtuma etäyhteydellä. Pienryhmä kokoontui lähitapaamiseen vapaaseurakuntaan.

Sodankylän helluntaiseurakunta

Helluntaiseurakunta on perinteisesti järjestänyt vuosittain tapahtuman, jonka kohderyhmänä on ollut perheet ja alakouluikäiset lapset. Tapahtumassa on ollut hengellinen osuus, jossa on käyty läpi hengellistä teemaa musiikin ja eri tavoin toteutetun opetuksen avulla. Lisäksi tapahtumaan on kuulunut toiminnallinen osuus. Tapahtuma on järjestetty yhteistyössä Sodankylän vapaaseurakunnan kanssa. Tapahtumassa on vieraillut arviolta 60 henkilöä. Vuosien 2019-2020 aikana ei Sodankylän helluntaiseurakunnassa ole ollut muuta lapsi-, perhe- tai nuorisotoimintaa. Koronatilanne on osaltaan vaikuttanut siihen, että esimerkiksi isoa lastentapahtumaa ei ole ollut mahdollista järjestää.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Sodankylän kunta tekee yhteistyötä Mannerheimin lastensuojeluliiton kanssa myöntämällä toiminta-avustusta lapsi- ja perhetoimintaan Sodankylän lapsiperheille. MLL:n ja kunnan yhteistyöllä lisätään perheiden varhaista tukea, monipuolistetaan palvelutarjontaa, vähennetään päällekkäistä toimintaa, lisätään avoimen varhaiskasvatuksen tarjontaa, kehitetään palveluita perheiden tarpeiden mukaisesti, luodaan lapsiperheille mahdollisuuksia osallistua itse palvelujen toteuttamiseen ja vahvistetaan vanhempien keskinäistä tukea ja jaksamista. MLL:n Lapin piirin varhaisen tuen toimintoihin kuuluu paikallisyhdistyksen vapaaehtoistoiminnan ammatillinen ohjaus (sisältää perhekahvilatoiminnan), lastenhoitotoiminta, Teinin Mielessä –hanke, kouluyhteistyö ja koulurauhanjulistus.

Muut järjestöt ja seurat

Sodankylässä on paljon eri järjestöjä ja urheiluseuroja, joiden toiminnan painopisteenä on lasten ja nuorten yhdistys- ja harrastustoiminnan toteuttaminen. Suurin osa järjestöistä kuuluu Järjestökeskus Kitinen ry:n jäsenjärjestöiksi, joita on Sodankylässä 42 kappaletta. Lisäksi Sodankylässä on laajaa urheiluseuratoimintaa mm. Sodankylän Pallon, Tähti-Volley ja Lapin Veikkojen toimesta.

4 KEHITTÄMISTARPEET JA TAVOITTEET SUUNNITELMAKAUDELLE

4.1. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden osallistaminen

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatimisessa on osallistettu lapsia ja nuoria, sekä lapsiperheitä kuulemalla heitä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksen oppilaskunnissa. Lisäksi lausuntoa on pyydetty nuorisovaltuustolta.

Lasten vastauksista nousi selkeästi esille, että oma perhe, ystävät, koulu ja kotikylä ovat arjen tärkeimpiä asioita. Myös luonnossa liikkuminen ja laajat harrastusmahdollisuudet nousivat esille lasten vastauksissa. Kun lapsilta kysyttiin asioita, jotka Sodankylässä harmittavat, nousivat vastauksissa esille mm. luonnon roskaaminen, sisäleikkipuiston puuttuminen, pelko palvelujen katoamisesta (uimahalli, kaupat), kylpylän puute ja perheen yhteisen ajan vähyys. Lasten vastauksista on selkeästi kuitenkin nähtävissä, että lapset arvostavat arjen tavallisia asioita, joita voi yhdessä tehdä ystävien ja perheen kanssa.

Lisäksi varhaiskasvatuksessa olevia lapsia ja heidän huoltajia kuultiin siten, että heitä pyydettiin merkkamaan Sodankylän kirkonkylän karttoihin paikkoja, jotka ovat perheille tärkeitä ja joista he ovat saaneet hyvää palvelua. Merkinnoissa korostui harrastuspaikat, Sopukka, kirkko, kaupat, uimaranta, poliisiasema, pelastuslaitos, Jääkäriprikaati ja Kevitsa.

Nuorisovaltuusto otti laajasti kantaa nuorten hyvinvointiin vaikuttaviin asioihin Sodankylässä. Kannanotossa korostuivat mm. nuorten mielenterveyspalveluiden vähäiset resurssit, matalan kynnyksen palveluiden vähyys, tarve maksuttoman ehkäisyn ikärajan korottamiselle, suuret luokkakoot yläkoulussa ja tarve lukiolaisten aamupalalle (vrt. REDU). Suurimpana haasteena nuorisovaltuusto korosti kannanotossaan nuorten suppeita vaikutusmahdollisuuksia Sodankylän kunnassa. Kannanotossaan nuorisovaltuusto vaati parempia vaikutusmahdollisuuksia ja tasavertaisia osallistumismahdollisuuksia päätöksentekoon. Nykyisellään nuoret kokevat joutuneensa syrjään kunnallisen päätöksenteon ytimestä ja kokevat vahvasti tarpeen vaikuttaa kaikkiin Sodankylän asioihin, ei pelkästään ”nuorten asioihin”. Kannanotto on kokonaisuudessa tämän suunnitelman liitteenä.

4.2 Kehittämistarpeet ja tavoitteet

Alla olevat kehittämistarpeet on koottu yhteen toimialoilta, ohjausryhmästä ja kuulemalla sodankyläläisiä lapsia, nuoria ja perheitä.

1. Ennaltaehkäisevän työn kehittäminen

- Huolehditaan ennaltaehkäisevän tuen riittävydestä lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Vastuuhenkilöt sivistysjohtaja ja perusturvajohtaja.
- Järjestetään yhteistyössä sidosryhmien kanssa vuosittain [avoin foorumi](#), joka keskittyy levittämään tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta, hyvinvointia tukevista palveluista sekä hyvistä käytänteistä. Sivistyspalveluiden ja perusturvan toimialajohtajat toimivat koollekutsujina.
- Kehitetään perhekeskuksen toimintaa [Sote-keskus ja -rakenneuudistushankkeissa](#). Vastuuhenkilö perusturvajohtaja.
- Kerätään kokemuksia kahden toimialan yhteisen työntekijän toimivuudesta, jossa perusturva- ja sivistyspalveluilla on kahden toimialan yhteinen työntekijä. Kokemusten perusteella pohdinta toiminnan jatkuvuudesta. Sivistyspalveluiden ja perusturvan toimialajohtajat vastuuhenkilöinä.
- Vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja osallisuutta varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle tukemalla lasten ja nuorten kiinnittymistä kasvuyhteisöön. Vastuuhenkilöinä varhaiskasvatuspäällikkö ja rehtorit/yksiköiden vastaavat.
- Kehitetään nivelvaiheiden käytänteitä (esiopetus-alakoulu-yläkoulu-toinen aste). Vastuuhenkilöinä rehtorit.
- Kehitetään koulunuorisotyötä ennaltaehkäisevänä toimintana lasten ja nuorten koulunkäynnin tukemisessa. Vastuutoimialana nuorisopalvelut.
- Huolehditaan oppilaiden ja opiskelijoiden opiskelu- ja huoltopalveluiden, mielenterveyspalveluiden ja nuorisotyön palveluiden saatavuudesta. Vastuuhenkilöinä em. tahojen henkilöstö.
- Kehitetään vapaaehtoistyötä mm. [Muksuparkkitoimintaa](#) perhekeskuksessa. Vastuuhenkilö sosiaalityön johtaja.
- Kehitetään järjestöyhteistyötä Sodankylässä järjestöjen kanssa, joiden toiminnan painopisteenä on lasten, nuorten ja perheiden toiminta. Yhteistyössä sivistyspalveluiden, perhekeskuksen ja järjestökeskuksen kanssa.

- Huolehditaan koulujen kerhotoiminnan säilyvyydestä, jotta oppilaiden tasa-arvoinen osallistuminen erilaiseen harrastustoimintaan mahdollistuu (liikunta, -askartelu- ja kokkikerhot). Huolehditaan siitä, että myös syys-, hiihto- ja kesälomien aikana toimintaa koululaisille järjestetään. Vastuuhenkilö rehtorit ja vapaa-aikapäällikkö.
- Lisätään päättäjien, nuorisovaltuuston ja oppilaitosten oppilaskuntien yhteistyötä järjestämällä tapaaminen lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvissä asioissa vähintään kerran vuodessa. Koollekutsujana toimii sivistysjohtaja.
- Huolehditaan nuorille aikuisille matalan kynnyksen kokoontumispaikka, jossa nuoret aikuiset voivat kokoontua viettämään vapaa-aikaa.
- Sujuvoitetaan alueellisesti opiskelijoiden siirtymiä perusopetuksesta toiselle asteelle, siirtymiä toisella asteella lukion ja ammattiopiston välillä sekä siirtymiä toiselta asteelta korkeakouluun ja työelämään ”Joustavat Oppimispolut Sodankylän malliin”-hankkeen avulla. Hankkeen avulla kehitetään oppilaitosten, Sodankylän kunnan, Oulun yliopiston ja paikallisten työnantajien välistä yhteistyötä. Vastuuhenkilö hankkeen projektipäällikkö.

2. Lastensuojelulain (417/2007) 12 §:n mukaiset kehittämissuhteet

- Jatketaan **systemisen työskentelymallin** vakiinnuttamista lastensuojeluun
- Kiinnitetään erityistä huomiota lastensuojelun resurssien riittävyyteen, mittarina talousarvioseurantaan liittyvä käsittelyaikojen indikaattori (3x/vuosi)
- Kehitetään monialaista yhteistyötä lastensuojelussa (LsL 14§, lastensuojelun ammatillinen tukiryhmä)
- Kehitetään **kesäkerhotoimintaa koululaisille** perhekeskuksen ja sivistyspalveluiden yhteistyönä. Kutsutaan koolle em. kohderyhmän toimijoita joka vuosi maaliskuussa. Vastuuhenkilönä sosiaalityönjohtaja ja vapaa-aikapäällikkö.

3. Fyysisen toimintaympäristön kehittäminen

- Kehitetään **Sopukan piha-aluetta**: Treenipuiston välineitä täydennetään lasten liikuntavälineillä asiakasperheiden ja järjestöjen käyttöön (keinut, liukumäki) mm. Muksuparkin toimintaan.
- Kehitetään koulujen piha- ja leikkialueita kuulemalla käyttäjien toiveita.
- Kehitämme mielekästä **vapaa-ajan toimintaa**. Laajennamme ja parannamme lasten ja nuorten tasa-arvoisia mahdollisuuksia harrastamiseen. Tarjoamme harrastusmahdollisuuksia ilman sitoutumista ja tavoitteellisuutta. Vastuuhenkilönä vapaa-aikapäällikkö.

5 ARVIOINTI JA SEURANTA

Sodankylän kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa 2021-2023 tulee esille nykytila kuntamme lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnista ja voimassa olevasta palvelujärjestelmästä. Suunnitelmassa esiintuotujen kehittämistarpeiden toteutukseen tarvitaan kaikkia kunnan toimialoja, lasten ja nuorten kanssa toimivia yhteistyötoimijoita, sekä päättäjiä.

Sivistysjohtaja ja perusturvajohtaja antavat ensimmäisen raportin kehittämistarpeiden toteutumisen tilasta ja päivitetystä tilastoista sivistys- ja perusturvalautakunnille keväällä 2022, jolloin mm. kunnan omat hyvinvointia mittaavat indikaattorit ja valtakunnalliset tilastot (mm. Kouluterveyskysely) ovat vuoden 2021 päivittyneet.

Suunnitelman toteutumista edistetään ja seurataan toimialoilla eri yksiköiden esimiesten johdolla. Kehittämistarpeissa ja suunnitelman tavoitteissa esiin tuodut asioiden vastuuhenkilöt on kirjattu suunnitelmaan. Suunnitelmaa arvioidaan vuosittain osana hyvinvointiraporttia sekä kerran valtuustokausittain koottavassa laajassa hyvinvointikertomuksessa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutuksesta vastaavat perusturvan ja sivistyksen toimialajohtajat yhteistyössä kunnan hyvinvointikoordinaattorin kanssa.

Sodankylä
Lapin tähtikunta

Jäämerentie 1 (PL 60) | 99601 Sodankylä | vaihde puh. 0400 618 870
kirjaamo@sodankyla.fi | www.sodankyla.fi